49րդ ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 2201   Կ. ՊՈԼԻՍ   ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 –27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1908   14 ԱՂՍԹՈՍ 1324 – 29 ՐԷՃԷՊ 1326

Journal Armenien
MANZOUMÉ I EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte 38
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ ԿՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
54, Պօղբ Ալի Ճատտէսի, 54
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی : (اوحانس فرید)
ادره‌خانه‌سی! باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۸۳

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեա
Պոլսոյ համար	80 ղրշ.	50 ղրշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցման համար մասնաւոր պայմաններ

"ՄԱՄՈՒԼԸ ԱԶԱՏ Է ՕՐԷՆՔԻՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՄԷՋ"
(ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՅՕԴ. 12)

10 ՓԱՐԱ   ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ" ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ   10 ՓԱՐԱ

"ՄԷՐՀԱՄԷԹ"

Դժբաղդաբար մեր Թուրք հայրենակիցները չատ գթոտ ազգ մըն են. դժբաղդաբար ըսի, անոր համար որ այդ գթասիրութիւնը որ կ'երկէ տրամաբանութեան վրայ զայն ընկճելով, միշտ ամենայնի վիճակներու պատճառ եղած է։

Երկրին ընդհանուր տկարութեան պատճառը պէտք է փնտռել միմիայն այդ «Մէրհամէթ»ին մէջ։ Այդ զգացումին տակ, քօղարկուած արեւելեան զգացում մը, ծածկուած է եսասիրութիւն մը, անօրինակ անհոգութիւն մը։ Երբ կառավարական բոլոր պաշտօնարանները անպէտ և անկարող պաշտօնեաներու որջը դարձած են, երբ երկրին վարչութիւնը յանձնուած է անկարող ձեռքերու, յանցաւորը միմիայն ժողովուրդն է, գթոտ ժողովուրդը, մէրհամէթլի ժողովուրդը։ Մէրհամէթը նեպոտականութենէն աւելի վնասակար միկրոբ մըն է և աւելի զօրաւոր դեր մը ունի արեւելեան ժողովուրդներու քայքայման խնդրին մէջ։

Վերը ըսի որ այդ գթոտ զգացումին տակ կը ծածկուի եսասիրութիւնը և ծայրայեղ անփութութիւնը։ Զգլխի վարանիմ նաեւ ըսելու ծուլութիւն մը. այսպէս, երբ ո և է պաշտօնատան մը մեծը կը գտնուի բացարձակապէս ապիկար և նոյն իսկ գեղծանող պաշտօնեայի մը հանդէպ, գթոտ զգացումով մը կը ներէ անոր, իր խիղճը արդարացնել ջանալով թէ «ընտանիքի տէր է վերջապէս»։ Ան չուզեր ժամավաճառ ըլլալ, սիրտ հատցնել խնդիրը ուսումնասիրելու, լաւագոյն եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Գերազանցապէս կեանքի մարդ (viveur), ան կը խուսափի իր հաճոյքի պահերուն եղած խընդրանքներէ, աղաչանքներէ, սրտագին կոչերէ. ատոր համար ան խիստ որոշում մը չի տար բնաւ անկարողին հանդէպ։

Մինչեւ հիմա այս այսպէս էր, և պաշտօնատուները խճողուած էին անկարող պաշտօնեաներով. հիմա նոր Թուականին հետ առաջին պէտքը որ կայ՝ նախ արմատախիլ ընելն է այս սպառնող զգայնոտութիւնը (sensiblerie) որ տկարութիւն մըն է պարզապէս եթէ մոլութիւն մը չէ։ Տարբերութիւնը չատ ոչինչ պիտի ըլլայ հին և նոր Ռեժիմին մէջ, եթէ այս «Մէրհամէթ»ը չարունակէ վարել տրամաբանութիւնները։ Էական բարեփոխում մը պէտք է ասկէց սկսի։ Ուրիշներու վրայ ազդելէ առաջ, աշխատինք ինքզինքնուս վրայ ազդել։ Ինքզինքնուս տէր ըլլալ, և մանաւանդ տէր ըլլանք մեր սա անշնորհ ջիղերուն։

Հայերս ալ Թուրքերուն հետ մեր ունեցած երկար դրացնութենէն, վարակուած ենք այդ զգայնոտութենէն։ Մեր վարժարանները կը վխտան «խեղճ ընտանիքի հայրեր», որոնց գլխաւոր յատկութիւնը ընտանիքի հայր եղած ըլլալնին է։ Վարչութիւններ, հոգաբարձութիւններ որոնք կը տեսնեն յայտնապէս այդ անկարողութիւնները, կը վարանին զանոնք հրաժարեցնելու։ Չեն գիտեր նոյն իսկ թէ այդ մէրհամէթը կը յանձնարարէ իրենց գթալ այն անմեղներուն վրայ զոր յանձնած են այդ ապիկարներուն։ Հոս կը կայանայ ճշմարիտ գթասիրութիւնը, տրամաբանուած զգացումը։ Արդէն փառքերով յղի ապագայէն նախընտրել՝ ներկայի սահմանափակ ոչնչութիւնը, փառապանծ խանձարուրը զոհել գօսաւոր հասունին համար, անտրամաբանութիւն մը ըլլալէ աւելի ոճիր մըն է։ Բիչ մը կորով, քիչ մը զօրաւոր նկարագիր։

Մէրհամէ՛թ, ահա՛ թշնամին։

ԳԱՌՆԻԿ ԹՕՒՂԼԱՃԵԱՆ

Աստղ Արեւելքի

Ծայրագոյն Արեւելքն եսքը մեր Արեւելքը։ Բայց ի՜նչ անբաղդատելի տարբերութիւն երկուքին մէջ։ Մինչդեռ Ճափոնցիք իրենց կառավարութեան կերպը միայն փոխեցին, մենք՝ Թուրքիացիքս՝ թէ՛ մեր կառավարութիւնը և թէ՛ մեր խորհելակերպը յեղաշրջեցինք։ Առաջինը՝ չգժտուած եղբայրներու բնական համաձայնութիւնը մէկ կէտի վրայ. երկրորդը՝ դարերէ ի վեր իրարու ծուռ աչքով նայող, և կարծես՝ բնապէս իրերամերժ տարրերէ կազմուած ցեղերու և կրօններու ի քթթել ական գերկընդխառնումը, համերաշխութեան և եղբայրակցութեան վերլուծումով...։ Զնաչխարհիկ եղելութիւն, զոր իրագործել մեր վեհոգի հայրենակիցներուն միայն տրուեցաւ։

Իրա՛ւ յեղափոխութիւնը մենք չըննաբեցինք, նա արդէն գոյութեան իրաւունքը ունեցաւ ա՛յն օրէն որ բանական արարած մը ծնունդ առաւ երկրագունտիս վրայ։ Բայց մեր սիրեցեալ Թուրքիոյ առջև այս վերջին օրերս յանկարծ բացուած յառաջդիմութեան և փառքի դուռը, ո՛չ մի ազգի առջև բացուեցաւ ա՛յսքան հեշտօրօր, այսքան դիւթական կերպով։ Արդարեւ, պատմութեան ամէնէն նոր էջերուն մէջ անգամ սարսափով կը տեսնենք թէ ազգի մը ամենափոքր իղձը ծովացած արիւններու և լճնացած դիակներու մէջէն միայն կրցաւ իրեն ուղի մը բանալ։ Մի՛ ըսէք թէ մենք՝ Հայերս՝ քիչ նահատակներ չտուեցինք Ազատութեան ճամբուն վրայ։ Նոյն իսկ մեր կորուստը հազարապատիկ աւելի եղաւ քան միւս ազգերունը, եթէ անոնց և մեր թիւը իրարու հետ բաղդատենք։ Բայց պէտք է նկատի առնել որ՝ մինչդեռ անգլիական և ֆրանսական յեղափոխութեանց միջոցին հայր և որդի, աշխարհական և կղեր գիրար կը ջարդէին փոխադարձաբար, մեր թշնամին բռնակալ կառավարութիւն մ'էր, որ բուն իր զաւակներուն ալ չխնայեց։ Եւ եթէ դուն ուրեք Թուրք խուժանն ալ իր ձեռքերը ներկեց մեր արիւնով, դա տեղւութենէ աւելի կարգախօսի մը կոյր հնազանդութեան արդիւնք եղաւ յաճախ։ Կրնանք ուրեմն հաստեցնել թէ՛ մինչդեռ եւրոպական նախնիքները գիտակցաբար գործեցին և յանուն միեւնոյն հաւատքի, Թուրքիոյ մէջ անգիտակից եղաւ և յանուն տարբեր դաւանանքի։ Եւ թէպէտ չկայ Աստուածային կամ բնական օրէնք սպանութիւնը թոյլատրող, բայց և այնպէս մարդկային այնքան թերութեանց և խեղճութեանց մէջ եթէ սա թրքական յեղափոխութիւնը բաղդատենք եւրոպական յեղափոխութեանց հետ, իրաւունք պիտի ունենանք պարծենալու մեր խաղաղաւէտ, հաշտասէր խառնուածքով, և մանաւանդ՝ քաղաքագիտութեամբ մը, որ դարաւոր փորձառութեան մը, մէկ քանի անգամներ ինկած ելածի խորհրդաւոր հանգամանքը ունի...։

Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, անցեալին ծընունդն է ներկան, ինչ որ կը նչանակէ թէ ո՛չ հայ արիւնը և ոչ ալ թիւրք արիւնը ի զուր չթափուեցաւ։ Ասի արդէն փոքր մխիթարութիւն մը չէ։ Բայց աւելին կայ։ Թէպէտ բռնակալութեան պատնէշներու դէմ նախայարձակ ըլլալու փառքը մեզի քիչ մը սուղի նըստաւ կը կարծուի—փառք, զոր մեր թիւրք եղբայրները հեռու են չխոստովանելէ—փոխանակ հինգ վեց սահմանափակ նահանգներու, որոնց կառավարութիւնը ամէնէն կնճռոտ հարցերէն մին պիտի ըլլար, այսօր մենք՝ Հայերս՝ ունինք ընդարձակածաւալ հզօր կայսրութիւն մը և մեր խոխոջուած եղբայրներուն տեղ, Նորասայց միլիոնաւոր եղբայրներ։ Զկայ յեղափոխութիւն մը որ այս աստիճան արդիւնաչատ եղած ըլլայ։ Հոս պէտք է ըսել թէ այս արդիւնքը փաստ մըն է մեր թիւրք հայրենակիցներուն վճիռ հեռատեսութեան։

Արդարեւ անուրանալի է որ «Թուրքիա Օսմանցիներուն» բանաձեւէն ետքը, օսմանեան հպատակներուն մի մասին զլացուած իրաւունք մը ոչ միայն բանաձեւը կը ջնջէ, այլ և օտարներուն ձեռքը կը հրաւիրէ կարկանդակին վրայ, և՝

«Օտարը, ո՛հ, միշտ է օտար»

կ'ըսէ բանաստեղծը։ Եւ այն ատեն քառսը կը մնայ քառս...։

Օսմանեան Սահմանադրութեան հրատարակութենէն և գործադրուելէն ի վեր, երբեք՝ ինչպէս վերը ըսի՝ նախաղնամական կարգապահութեամբ կը հոլովեն իրենց ընթացքը։ Մեր ամէնուս, ամէն Օսմանցիներուն պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ ջանալ որ կըռկծոտեբ դէպքերու, այլեւս անդարմանելի վրիպումներու, որ և է չափազանցութեան տեղի չտրուի։

Մինչեւ հիմայ համայն ազգեր ֆրանսական մեծ յեղափոխութիւնը կ'ընտրէին իրենց տիպար։ Ջանա՛նք որ մի օր և է բանապետական լուծի տակ հեծեծող ժողովուրդներ, ասկէ վերջը իրենց ազատութիւնն ու փառքը փնտռելն հետեւելու մէջ չաւիղներուն օսմանեան պաշտելի յեղափոխութեան։

Նոր Ռեժիմին մէջ մեզ՝ Հայերուս՝ ինկած բաժինը անչուշտ հաւասարութեան սկզբունքէն դուրս չպիտի ձըգուի, և այն փոփոխութիւնը զոր Միութեան և Յառաջդիմութեան Կոմիտէն արդէն ծրագրած է մտցնել Սահմանադրութեան մէջ, պիտի ըլլայ բարեփոխութիւն կայսրութեան ամբողջ բնակիչներուն ի նպաստ։ Ասպարէզը ուրեմն բաց է ամէնուն։ Հանճար և գիտութիւն այլեւս կաշկանդումի վախը չունենալով՝ պիտի կրնան ուռճանալ, զարգանալ, նորանոր ճշմարտութեանց տիրանալ։ Երկրագործն ու վաճառականը, անապահով վաղորդայնի մըղձաւանջէն ազատ, պիտի կրնան կըտանալ, հարստանալ օրէնքին ուժով և երկիրը բարգաւաճել։

Հայ և թիւրք, մեծ և փոքր պաշտօնատարները վստահ ըլլալով որ իրենց գեղծումներուն յիմարան չգտնելէն զատ, անխնայ պիտի պատժուին, պիտի ըլլան ներողամիտ՝ առանց մըղկութեան, խստապահանջ՝ առանց անիրաւութեան և մանաւանդ անաչառ։

Կղերը այլեւս ոչ զոք ունենալով դրամի կամ չնորհի սիրոյն համար անսխալեցնելու կամ աստուածացնելու, իրենց պաշտօնը պիտի կատարեն պարտ ու պատշաճ կերպով, կրօնքին վեհութեան նախանձախնդիր և զայն ռաբց կոխան չընելով։

Վերջապէս քանի որ հիմա խորհելու և խօսելու, գրելու և գործելու ազատութիւնը ունինք, ջանանք մեր հայրենիքը ընել մի ակնախտիղ վառարան գիտութեանց և առաքինութեանց, որպէս զի ազգք և ազինք սովորութեան խոստովանիլ թէ Օսմ. Կայսրութիւնը Աստղն է Արեւելքի։

Ա. ՊԱԼԵԱՆ

Գահիրէ, 5 Օգս. 908

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՔՕՄԻԹԷԻՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ Մ. ՄԱԹԻՋԻ ՃԱՌԸ

Սիրելի Ընկերակիցներ,

Այն գնահատելի փոյթեռանդութիւնը, որով կը դիմէք խմբովին ներկայ գտնուիլ այս անհրաժեշտօրէն գումարուած Ընդհանուր Ժողովին, պերճախօս ապացոյց մը և հաստատուն գրաւական մըն է մեր յաւէտ անքակտելի միութեան։

Ամէնքս ալ եկած ենք այս ժողովին, բայց հարկ է որ բացատրենք դարձեալ ասոր պատճառը։ Եւ այս բացատրութիւնը կը պարտինք անոնց՝ որ գէշ աչքով կը նային մեզ, ապացուցանելու համար մեր խաղաղասէր մտադրութիւնները։ Ամէնքս ալ ազդուօրէն կը բողոքենք այն սխալ գաղափարին դէմ թէ մենք յեղափոխականներ և գործադուլներ ենք (Բողոքի արտայայտութիւններ)։ Վստահ եղէք թէ, սիրելի ընկերակիցներ, այս «յեղափոխական» բառը այլեւս պիտի չարտասանուի մեզի համար։ Եթէ Պերլինի մէջ դատաւորներ կան, Սկիւտարի մէջ ալ դատաւորներ կան։ Ոչ ոք իրաւունք ունի զրպարտել ձեզ այսպէս։ Օրէնքը կը պաշտպանէ ձեզ։ Գործաթողներ չենք մենք. այն ատեն միայն գործաթողներ պիտի ըլլանք, երբ ստիպեն մեզ և արդարութիւնը զլանան մեզի։

Մեր այս իրիկուան խմբակցութիւնը անոր համար է որ մեր Միութիւնը անգամ մըն ալ ամրապնդենք հանդարտ ու խաղաղ ցոյցով մը, զերծ պայքարէ և բողոքարկութենէ։

Մենք ոչ թէ ապստամբներ ենք, այլ ընկերակիցներու հսկայական խըմբակցութիւն մը, որ անգամ մըն ալ կուգայ հաստատել իր ուժը, ընկերակցութիւնը, անքակտելի միութիւնը և իր դատին նուիրականութիւնը։ (Ծափ.)։

Ստոյգ է որ արժանապէս տոգորուած ենք մեր խմբակցութեան ամրապնդութեամբ, այնքան հպարտ՝ այսուհետեւ անխզելի շղթայի մը օղակները կազմած ու կոփած ըլլալնուս, և մէկ բառով այնքան քաջ համոզուած՝ մեր խմբակցութեան ուժին բերմամբ ձեռքերնիս ահարկու զէնք մը ունենալնուս համար, որ այս իրիկուան ցոյցը աւելորդ էր։ Սակայն, ի նկատ առնելով այն հնարագիտութիւններն ու գաղտնի մեքենայութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան մեր մէջ խառնաշփոթութիւն, կասկած, անհամաձայնութիւն և անվստահութիւն առաջ բերելու, մեր տարրերը իրարմէ անջատելու և ամէն տեսակ ստորին ու գձուձ աբարքներով մեր նուիրական դատին յաջողութիւնը խափանելու համար, անհրաժեշտ համարեցինք կազմակերպել այս ընդհանուր խաղաղ ցոյցը՝ ապացուցանելու համար թէ բոլոր այդ մեքենայութիւնները ապարդիւն ու անօգուտ են, և թէ ժայռի մը վրայ կը խորտակուին ու պիտի խորտակուին։

Մեր ուժին ապացոյցը մեր միութեան մէջ իսկ պիտի գտնենք, և մեր դատը միմիայն արդարութեան դատը ըլլալուն համար, մեր չուրջը ո՛չ միայն Հայտար-Բաշայի մեր ընկերակիցները համախմբուած կը տեսնենք, այլ և ընդհանուր պաշտօնէութիւնը, ողէկ լսեցէք, ընդհանուր պաշտօնէութիւնը, այսինքն Անատօլուի Օսմ. Երկաթուղւոյ բոլոր գիծերուն պաշտօնէութիւնը, մէկ կողմէն մինչեւ Էնկիւրի և միւս կողմէն մինչեւ Պօլկուրլու։ Ասկէ զատ, այս ընդհանուր պաշտօնէութիւնը փութաց պատասխանել միութեան կոչին, ինքնաբերաբար ապացոյց տալու իր հասարակաց գործին նուիրումն և կուրօրէն ընդգրկեց մեր դատը, առանց նոյն իսկ նախապէս անոր նպատակն ու հիմերը գիտնալու։ Ասոր համար, կը հաւաստենք թէ այս բուն համակրութեան նշաններուն ներկայութեան և մեր դատին արդարացիութեան առջեւ, արդարացիութիւն՝ զոր ամէն մարդ մեծապէս ճանչցաւ և գնահատեց, չենք վախնար ոսոխներու հնարագիտութիւններէն. միացած ենք, պիտի միանանք և միացած պիտի մընանք յաւէտ, ձեռք ձեռքի, ամէնքը մէկին համար և մէկը ամէնուն համար, առանց այլեւս «կ'ըսեն»ներու կարեւորութիւն տալու։ Խոհականութեամբ և խոհեմութեամբ պիտի հետապնդենք մեր նպատակը, հանդարտ և պաղարիւն, և մեր աշխատութիւնը պիտի չարունակենք կատարել կարգապահութեամբ, որմէ ոչ մէկը պիտի շեղի։

Ուրեմն ա՛լ աւելի եռանդով ու հաւատարմութեամբ շարունակենք մեր աշխատանքը, այն աշխատանքը որ մերն է, որուն մէջ մեզմէ շատերը ծերացած, իրենց կեանքին լաւագոյն տարիները մաշեցուցին և մնաւն իսկ այդ աշխատանքին գլուխը։ (Ծափեր)։

Բայց ստոյգ է որ պիտի չդադրինք արդարութիւն աղաղակելէ և այդ արդարութիւնը պիտի պահանջենք այնպիսի միջոցներով, զորս օրէնքները կ'ընձեռեն մեզի։ Այս ճամբուն մէջ մեր առաջին քայլը առինք արդէն եւ առաջին ընդհանուր ժողովին որոշման համաձայն ամէնէն սախողականը ձեռք առինք։

Չորս օր առաջ յարգալից խնդրագիր մը ուղղեցինք Տնօրէնութեան, խնդրելով որ պաշտօնէութեան վիճակը զգալապէս բարւոքէ, այն պաշտօնէութեան՝ որուն ամենամեծ մասը այնքան երկար ատենէ ի վեր կը նեղուի և որ թշուառութիւնը ունի իրեն բաժին։ Այս արդարացի պահանջումը, որ ամէնէն աւելի սախողականն ու ամէնէն աւելի կարեւորն է, պիտի հետապնդենք զայն և պիտի տեսնենք անոր իրականացումը, մեզմէ մեծագոյն մասը կարօտութենէ զերծ պահելու համար։ Ըսուեցաւ որ այս փափաքին իրականացումը երկու հակընդդէմ շահերու անհամարկուած է, մեր Ընկերութեան շահին եւ մեր շահերուն։ Բնաւ չենք հակառակիր ասոր, ամենէն առաջ մենք ենք որ կ'ուզենք պահպանել շահերը այն Ընկերութեան որուն կը ծառայենք։ Բայց մենք ալ ըստ պատշաճի գիտենք թէ քիչ մը բարեացակամութիւն պէտք է երեւութապէս միայն իրարու հակընդդէմ եղող այս երկու շահերը հաշտեցնելու համար։ Եթէ հարկը պահանջէ, ինքզինքնիս կարող կը զգանք Ընկերութեան ցուցնելու թէ այս երկու շահերը կրնան կատարելապէս հաշտուիլ իրարու հետ, առանց որ և է վնաս պատճառելու անոր։ (խանդավառ ծափեր)։

Առ այժմ մեր պարտականութիւնն է, մեր ամէնուս ալ պարտականութիւնն է այս կէտին վրայ կանգ առնել և հանդարտութեամբ ու խաղաղութեամբ սպասել Ընկերութեան տալիք որոշումին, առանց սակայն մեր ծրագրին առաջին կէտին անյապաղ իրականացման համար պէտք եղած դիմումներէն դադրելու։ (Հաւանութեան արտայայտութիւններ)։

Ստոյգ է և բնական է որ մեր բողոքները հոս կանգ չպիտի առնեն. ամէն բանէ առաջ պիտի պահանջենք որ իբր ազատ մարդիկ վարուին մեզի հետ և ոչ թէ գերիի պէս, (կեցցէ՛ ազատութիւն)։ հասկնալի է թէ երկաթուղիի մը անհրաժեշտ եղող կարգապահութեան ոգիին համաձայն, բայց մարդկային և բանաւոր գաղափարին մէջ հասկցուած կարգապահութեամբ և ոչ թէ ստորնացուցիչ միջոցներով։

Սարսափի և բռնակալութեան դարը թաղուեցաւ։ (Ծափեր)։

Սիրելի ընկերակիցներ, աղէկ գիտցէք և քաջ համոզուած եղէք որ, ինչպէս վերն ալ ըսինք, մենք գործաթողներ չենք, ոչ ալ յեղափոխականներ, որպէս հաճեցան որակել մեզ. թող մեր արարքները ու համբերութիւնը ապացուցանեն թէ մենք ոչ մէկ թշնամական մտադրութիւն կը սնուցանենք։ Հանդարտօրէն պիտի բողոքենք, բայց մեր թեքերուն բովանդակ ուժովը, եւ մեր ծրագիրը յարգել պիտի տանք հրապարակաւ։ Բաւ համոզուած ենք թէ գործադուլը մեր ոսոխներուն գաղտնի փափաքն է. այս գահավէժին վրայ տեսնել կ'ուզեն մեզ՝ իրենց նպատակին հասնելու համար։ Կրնանք գոչել ու հաստատել, ո՛վ որ մեզ լսել կ'ուզէ, թէ այդպիսի գաղափար մը մեր ընկերակցութեան ոչ մէկ անդամին ուղեղին մէջ ծնունդ առած է։ Կրկնենք զայն, աղաղակենք զայն ամէնուն թէ այդպիսի ծայրայեղ միջոցներու դիմելու պէտք չունինք, որովհետեւ մեր դատը արդարացի է և արդարութիւնը կ'աղաղակէ իրեն համար։ Ամէնքս ալ հաւասարապէս ունինք այն ուղղամիտ միջոցները, այդ արդարութիւնը լսել ընել տալու և ստանալու համար։ Մնաց որ ամէնքս ալ որ ներկայ ենք հոս, անհամամիտ ենք ծայրայեղ միջոցներու, որոնք հակառակ են այս վերածնեալ սիրելի երկրին շահերուն։ Մեր ոսոխներուն ձեռքը զէնք պիտի չտանք, որպէս զի վանեն մեզի դէմ գործածեն։

Առ այժմ մեր առաջին պահանջումով բաւականանանք, որովհետեւ ամէն բանէ առաջ ուրիշ պարտականութիւն մը ունինք, չատ աւելի կարեւոր, որ պէտք է գերազանցէ միւսները։ Այս պարտականութիւնն է կազմակերպուիլ վերջապէս, ամրապնդել մեր միութիւնը. այս միակ պայմանով մեր յաջողութիւնը պիտի կրնայ ի գլուխ ելնել, պատրաստել մեր կանոնադրութիւնները և յառաջիկայ ընդհանուր ժողովի մը մէջ մեր ամէնուն կողմէ հաստատել տալ։

Օսմանեան «Միութեան և Յառաջդիմութեան» Կոմիտէն իր կողմէ անուանուած պատգամաւորութեան մը միջոցաւ տեղեկութիւն ստացաւ արդէն մեր կազմակերպութեան վրայ։

Սրտով ու հոգիով պիտի փարինք այս կարեւոր պարտականութեան և կը յուսանք թէ ամէնուն չնորհիւ պիտի սքանչանանք անոր իրականացման վրայ։

Ուրեմն, սիրելի ընկերակիցներ, մեր ընկերակցութեան և ընդհանուրին շահերուն համար կը խնդրենք որ ականջ չտաք բոլոր այն սուտ զրոյցներուն, մեքենայութիւններուն, չարախօսութիւններուն և գրգռումներուն, զորս հակառակորդներ կը նիւթեն միշտ՝ երկպառակութիւն առաջ բերելու համար. համբերութիւն և վստահութիւն ունենանք մեր ընդգրկած մեծ ու վսեմ գործին յաջողութեան համար և ձեր բոլոր աջակցութիւնը նուիրեցէք մեզի, որպէս զի կարենանք յաջողութեամբ ի գլուխ հանել նուիրական գործը, զոր պիտի պահպանենք մինչեւ անձնազոհութիւն։

Կեցցէ՛ Ազատութիւն, կեցցէ՛ Արդարութիւն։ (խանդավառ ծափեր)։

ՄԻՆԱՍ ՋԵՐԱԶ ԵՒ ՕՐՄԱՆԵԱՆ

Տ. Մինաս Ջերազ ութ օր առաջ իրեններուն գրած նամակին մէջ հետեւեալը ըսած էր.—

«Եգիպտոսէ Կաթողիկոսական պատուիրակ ընտրուած և այս մասին հաւանութիւնս ուզուած պաշտօնական «նամակնուն պատասխանելով, գրած «եմ թէ իմ առաջին ընտրելիս Իզմիրլեանն է և երկրորդ Դուրեան. իսկ «Օրմանեանի անունը պէտք է վտարել «ընտրելեաց քառանուն ցանկէն։»

Այս տողերը կարդալէ յետոյ զարմանալով կը զարմանամ թէ ինչպէս Օրմանեանական կ'անուանուի այնպիսի մէկը, որ Օրմանեանի դեռ հալիէթէ մէջ գտնուած միջոցին և միմիայն իր ազգասիրական զգացումներուն դըրդումով Եւրոպա փախած ու հայրենիքի ազատութեան համար գիշեր ցերեկ աշխատած է ամբողջ քսան տարիներ։ Աւելորդ չէ ըսել հոս թէ Պերլինի վեհաժողովին համար Հայ ազգին ընտրած երկու աշխարհական պատգամաւորներէն մին էր Մինաս Ջերազ. կարծեմ այս ամենակարեւոր և ամենապատուաբեր ընտրութիւնը կը բաւէ զինքը ճանչցընելու համար ներկայ սերունդին։

Հապա ի՞նչ ըսել այն լուրը տարածողին իրբեւ թէ Մինաս Ջերազ Օրմանեանական մը ճանչցուած է. թէեւ առանկ անհիմն, անտեղի և խեղճուկրակ լուրերը կա՛ղ չկայ այլեւս, բայց կան զանոնք հիւրընկալող խեղճուկրակ թերթեր, որոնցմէ մին է «Արեւելք», որ առանց քչիկ մը դատողութեան կը հրատարակէ ամենէն անհիմն և անհաւատալի լուրերը։

Ամբողջ քաղաքակիրթ Եւրոպա տեսաւ Արեւելքի վրայ կը հիանայ այս միջոցիս, իսկ մենք տակաւին խաւարեալ Արեւելքի ներկայութիւնը կը վայելենք։

Ռ. ՄԱՋԼԸՄԵԱՆ

Բերա, 12 Օգոս. 1908

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՈՒԹԵՆԷ

Անցեալ օրուան Մանզումէի մէջ Իզմիրի Գաւառական Ժողովէն իմ երեսփոխան ընտրուիլս՝ ցոյց տրուած է իբրեւ քաղաքական ճնշումի արդիւնք եւ իբրեւ նախապէս պատրաստուած։

Պէտք չի կայ ըսելու ամէն անոնց որոնք սահմանադրական սկզբունքներու տեղեակ են թէ ամէն ընտրութիւն պէտք է որ նախապէս պատրաստուի և ջատագովուի։ Ասիկայ ո՛չ միայն սովորէն չէ այլ ասոր հակառակը ինծի անկանոն կը թուի։ Որչափ որ կը յիշեմ բոլոր սահմանադրական Եւրոպայի մէջ ալ աս ասանկ է։

Այսչափ՝ սկզբունքի մասին։

Իմ անձիս գալով, չեմ ընդունիր որ իմ ընտրութիւնս նոյն իսկ ամենաթեթեւ վէճի կամ անհամաձայնութեան նիւթ դառնայ։ Ամէն ժամանակէ աւելի միութեան և համերաշխութեան պէտք ունինք։ Ուստի Իզմիրի երեսփոխանութենէն կը հրաժարիմ անհաւասիկ և կը խնդրեմ Իզմիրի Գաւառ. Ժողովէն որ ներկայ նամակս իբրեւ հրաժարական նկատէ և ներողամիտ ըլլայ յատուկ նամակ մը չի գրելուս իրեն։

Թոյլ տուէք հիմայ, գոնէ անոնց համար որ չեն գիտեր ի՛նչ բանի մէջ կը կայանայ ինծի վերագրուած ռուսական թարգմանի տիտղոսը, որ բացատրութիւն մը տամ այս մասին։

Առ հասարակ ամէնուն հանդէպ անգամ և ի մասնաւորի Հայերուն դէմ

անխիղճ առերութեամբ զինուած կառավարութիւնը որ Նախորդ Ռէժիմը կը կազմէր, Հայ, Թուրք, Պուլկար և Յոյն քաղաքական ամբաստանեալները դատարաններու առջև պաշտպանելու համարձակ եղանակէս զայրացած՝ գիս աքսորելու որոշում տուած էր աւելի քան երեք տարի առաջ։

Պատահեցաւ որ ճիշդ այդ միջոցին Ռուսական դեսպանատունը կարգ մը իրաւագիտական հարցերու մէջ իբրև փաստաբան և իրաւագէտ կատարած ծնչին աշխատութեանցս փոխարէն իբրև մասնաւոր յարգանքի նշան՝ պատուակալ թարգմանի «տիտղոսը» — և ոչ թէ պաշտօնը — տայ ինծի։

Ասով ես ո՛չ ռուսական թարգման եղայ, ո՛չ ռուսական հպատակ, ոչ իսկ ռուսական պաշտպանեալ։ Ապացոյց՝ երբ աւելի երկու տարի առաջ Եըլտըզի Պալատին մէջ քննադատեցայ և հարցաքննութեան ենթարկուեցայ՝ ո՛և է ռուսական թարգման հարցաքննութեանս ներկայ չգտնուեցաւ։

Այսու հանդերձ դեսպանատան՝ կողմէ ինծի եղած այս յարգանքի ցոյցը իր բարոյական օգուտը ունեցաւ. գիս աքսորելու գաղափարը մէկդի դրուեցաւ քիչ մը ատեն։ Ցետոյ, առաջուընէ աւելի անվեհեր կերպով քաղաքական դատավարութեանց մէջ նետուելս՝ — Իսկիւպի Պուլկար յեղափոխականներու դատը Շուրայի Տէօվլէթի առջև — այս ողորմելի ու միանգամայն ամբարտաւան կառավարութեան համբերութիւնը սպառեց։ Շատ մը խորհելէ վերջը Արդարութեան գործերու անարդար նախարարը, որուն՝ մասնաւորապէս Հայերուն դէմ ի գործ դրած չահատակութիւնները Նախորդ Ռէժիմին է՛ն սեւ էջերէն մէկը կը ձևացնէ, առարկեց որ ես թէ՛ փաստաբանութիւն և թէ ռուսական թարգմանի պաշտօնը չէի կրնար իմ անձիս վրայ միացնել, և պատուիրեց որ գիս օսմ. դատարաններու մէջ չընդունին։

Առարկութիւնը բացայայտօրէն անհիմն էր, քանի որ, ինչպէս ռուսական դեսպանատունը ճշդեց, ես թարգմանի պաշտօն երբէք ստացած կամ վարած չէի։ Ֆրանսական առածը կ'ըսէ որ մուկ ընել չուզող անձէ մը աւելի գէշ խուլ չի կայ աշխարհիս վրայ։ Նախորդ կառավարութիւնը չի լսել ձևացուց դեսպանատան յայտարարութիւնը։ Այսպէս երեք երկար տարիներ արգիլուեցայ փաստաբանական արուեստս ի գործ դնելէ Օսմ. դատարաններու առջև, բայց սա սփոփանքը ունեցայ գոնէ որ ամէն կարգի հայրենակիցներուս համակրանքը միշտ շրջապատեց զիս։ Հարկաւ նիւթական կորուստս խիստ մեծ եղաւ։ Բայց ասիկա՝ Նախորդ Ռէժիմին գործած նախճիրներէն ու հարստահարութիւններէն իբրև հայ անհատ ինծի վիճակած, ուրիշներու պատահածին բաղդատմամբ աննշան, զրկանքն էր, որուն մինչև Սահմանադրութեան հռչակումին օրը ենթակայ մնացի և որ իմ աչքիս՝ բոլոր կեանքիս մէջ ինծի ընծայուած պատիւներուն ամէնէն մեծն է։

Դ. ԶՕՀՐԱՊ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Եռովք Շահէնի կազմակերպած Ա. երեկոյթէն վերջ որ բացումն էր Հայ Թատրոնի և թատերական ներկայացում մը ըլլալէ աւելի գրական-գեղարուեստական հանդէս մըն էր, առջի գիշեր առաջին հայերէն ներկայացումը լսեցինք Օտէոնի բեմէն։ Փափազեան ինքզինքով շատ զբաղեցուց հանրութիւնը, և երէկ ապացոյցը տուաւ թէ արժանի էր որ հայ հասարակութիւնը հետաքրքիր վերաբերում մը ունենար իրեն հանդէպ։ Առանց ատոր՝ սպառանաթափութիւնը շատ դառն և յուսահատական պիտի ըլլար։ Առանց ըլլալու հանճար մը և մեծ դերասան մը, Փափազեան ունի ինքնայատուկ ժեստեր, արտայայտիչ դէմք և հնչական ձայն, երեք էական տարրերը դերասանի մը քով։ Օթելլօ սահմանուած է իր cheval de bataille ըլլալու. իր սեւ աչքերը սեւ գոյն թուխ մորթը և փայլուն խոշոր ակռաները շատ լաւ կը պատշաճին Մաւրիտանացիի տիպարին։ Օթելլօյի Ա. Բ. Գ. Դ. արարներուն մէջ միշտ պահեց ժողովրդեան համակրական հաւքը որ կը հետևէր դերասանին ամէն մէկ շարժումին, ամէն մէկ խօսքին։ Չափազանց պիտի ըլլար և նոյն իսկ վիրաւորիչ Պ. Փափազեանի համար, եթէ ըսէինք թէ ներկայացումը անթերի էր, անթերի ըլլալու համար շատ բանի պէտք ունէր, որոնց առաջինն էր Հայերէն լեզու մը։ Թատրոնը միակ criteriumն է արտասանութեան և լեզուի համար։ Արտասանութեան լաւագոյն դպրոցը թատրոնն է, Թօմէտի Ֆրանսէզի դերասաններն են որ լաւագոյն արտասանութիւնը ունին կամ պէտք է ունենան։ Պ. Փափազեան Օթելլօն ներկայացուց աղճատ թարգմանութեամբ մը և օտար հնչումով մը. այսպէս ր երբ Ֆրանսացւոց ռերուն պէս շատ զօրաւոր հնչեցնելով։ Երկրորդ. ներկայացումին յաջողութեան մեծապէս պէտք էին նպաստել միւս դերակատարները, որոնցմէ Պ. Հրանտ Սարքեան աւելի կատակերգակ քան ողբերգակ բաւական լաւ կատարեց իր դերը։ Աւելորդ է ծանրանալ միւս դերակատարներուն վրայ, որովհետև հանրութիւնը եկած էր միմիայն Փափազեանը տեսնելու, անոր վրայ հիանալու։

Մխիթարական պարագայ մըն էր թատրոնին լեփ լեցուն ըլլալը և թատրոնին դրան առջև հարիւրաւորներու կայքը որոնք ապարդիւն վիրաւորներու խնդրած ջուրին նման ներս մտնել կ'աղերսէին։

Ներկայացումէն առաջ տաղանդաւոր բանաստեղծ Պ. Ռ. Չիլինկիրեան (Ռ. Սեւակ) կարդաց հայ թատրոնի վրայ գեղեցիկ գրութիւն մը։

Առանց անպայման հիացում յայտնելու, Փափազեանի իր այս տարիքին մէջ ունեցած յաջողութիւնը մեծ փառք մըն է իրեն և մանաւանդ իր ազգակիցներուն համար։ Անշուշտ չպիտի մոռնայ թէ զինքը կրկին տեսնելու փափաքողներ մանաւանդ չտեսնողներ կան որ վայելել կուզեն զինքը։

Գ. Թ.

Ց. Գ.—Մոռցայ ըսելու որ երկու երիտասարդներ ծայրայեղ toupetն ունեցան բեմ ելլելու Թեկնածուները մեռցնելու համար անհամ շարժուձեւերով և կատակներով. բարեբաղդաբար այդ տգեղ ազդեցութիւնը փարատեց Պ. Վահրամ Փրանս. երեք մենախօսութիւն արտասանելով, որոնցմէ մանաւանդ կարտիճալը լաւագոյն վերջաբանը տուաւ այս հաճելի երեկոյթին։

ԶՈՒՆԴԵԱՆ ՍԱՆ

ՆԱԶԱՐԷԹ ԽԱՍԱՃԱՆԵԱՆ ՈՂՋ

Աւլի օր Հայ թերթերէն իմացուեցաւ թէ, Զունդեան Սան Նազարէթ Խասաճանեան անձնասպան եղած է, ինչ որ անհաւոր յուզում մը առաջ բերած էր ծանօթ և անծանօթ շրջանակներու մէջ։ Իր եղբայրը՝ Լևոն Խասաճանեան և իր մօրեղբ՝ Հայրոյ, դիմեցին Տեղապահ Սրբազան Հօր, որ անմիջապէս հեռագրեց Ն. Խասաճանեանի տանտիրուհիին՝ Տիկ. Փօրի (Սէնթ-Էթիէն)։ Հեռագրին պատասխանը երէկ եկաւ, ուր գրուած էր.

«Նազարէթ Խասաճանեան քիչ մը ջղայնացած է։»

Զունդեան Սան՝ Պ. Խասաճանեան, մաթեմաթիքի և գիտական ճիւղերուն մէջ արտասովոր հմտութիւն մը ունէր, և լինք կատաղի աշխատող ու մրցող մը ըլլալուն՝ բնական էր թէ պզտիկ ջղայնութիւն մը պիտի գար վրան, որովհետև Ecol Centralի նման բազմապահանջ համալսարանի մը մուտք քննութեան առջև կը գտնէր ինքզինք։ Եւ արդէն ամէն մտաւորականներու սովորական հիւանդութիւնը չէ՞ եղած ջղայնութիւնը։

Պ. Նազարէթ, ուսուցչութեան պաշտօնով երկու տարի Տրապիզոն կեցած, ուր օդին խոնաւութիւնը խիստ ազդած էր իր ֆիզաքականին, և ունեցած էր թեթև ջղայնութիւն մը, որ մէկ շաբթուան մէջ բոլորովին բժշկուած էր Տօքթ. Գազազեանի կողմէ, ինչպէս կը հաւաստէ մեզ յիշեալ բժիշկը։

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Գեղարուեստական Ակումբ մը կազմուելու համար աւելի առաջ Երուանդ էֆ. Գալֆայեանի կողմէ եղած առաջարկը երեքշաբթի օր պաշտօնապէս ընդունուեցաւ Սիրքէճիի կայարանին հանդիպակաց պարտէզին մէջ հաւաքուած ծանօթ արուեստագէտներու կողմէ առաջին նիստը գումարելով և գեղարուեստին զարգացումը ապահովելու կարող ու արժանի տասը միայուն անդամէ բաղկացած դիւան մը կազմելու նպատակը որոշուելով։

Այս միայուն տասը անդամէ բաղկացած դիւանին գաղտնի քուէարկութեան հսկելու մօտ առժամեայ դիւան մը կազմուեցաւ նախագահութեամբ Խալիլ փաշայի և անդամակցութեամբ Երուանդ Ոսկան էֆ.ի, Սաիլ պէյի, Վէհտատ պէյի, Երուանդ Գալֆայեան էֆ.ի, Շէֆքէթ պէյի, Րիզա Բաշիտ պէյի, Իհսան պէյի, Ալահէտտին եւ Ֆէհմալ պէյի, ինչպէս նաև Փիրիաքիտիս էֆ.ի։

Արդ ներկայիս կը հրաւիրուին ամէն գեղարուեստագէտ անձնաւորութիւնները որ հաճին այն տասը միայուն անդամներուն մէկ ցանկը պատրաստելով և ստորագրելով պահարանի մը մէջ մինչև ամսոյս 16րդ. Շբ. օրը ժամը 6ին գեղարուեստից վարժարանը ղրկել կամ բերել։ Առժամեայ դիւանը պիտի գումարուի կիրակի օր ժամը 7ին վարժարանին մէջ։

Ընտրելի անդամները պարտին Օսմ. հպատակ ըլլալ։

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

ՎԵՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄՈՒՏՔ

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆԸ ԾՈՎԻ ՎՐԱՅ

ՔԱՐԱՔԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

Տեղի անձկութեան համար, վաղուան կը յետաձգենք Իզմիրի չքեղ հանդէսներուն մասին Ցակոբ Տէր-Ցակոբեանի նկարագրականը և իր երկար տեսակցութիւնները Իզմիրլեան Հայրիկի հետ։ Այսօր կուտանք երէկ առտուընէ սկսեալ ծովի վրայ տեղի ունեցածները և ժամանումը։

ԵՐԵՔ ԱՌՏՈՒ

Նիժէր Միջերկրականի ալիքները խորտակելով, հսկայ վազքով մը կը պատռէր ծովը ու արագ արագ հասաւ առտուն ժամը 1ին Տարտանէլ, ուր տեսնուած խանդավառ պատրաստութիւնները, խիստ պատուաբեր էին տեղւոյն Թուրք և Հայ համայնքին համար։ Մասնաւոր շոգենաւ մը վարձուած և մէջը բազմաթիւ երկսեռ այցելուներ լեցուած դրօշակներով և անթիւ թաշկինակներու ծածանումներով կ'ողջունէին Իզմիրլեան Սրբազանը որ կամրջակին վրայ կեցած ձեռքով կը բարեւէր զիրենք և «Ապրի՛ք պատուական Հայեր» կը բացագանչէր արտասուալից աչքերով։ Տարտանէլցիներուն շոգենաւուն մէջ զինուորական նուագախումբը անընդհատ կը նուագէր և երկսեռ մանուկներ, եկեղեցական ճերմակ շապիկներ հագած և ձեռքերնին կարմիր դրօշակներ բռնած, Իզմիրլեան Հայրիկի ձօնուած երգեր կ'երգէին, Սահմանադրութիւնը ծովերուն մէջ տօնէին, Ազատութիւնը կ'երգէին, եղբայր ենք մենք կը գոչէին։ Նոյն պահուն որոտընդոստ ծափերու ժխոր մը ողջունեց Տարտանէլի քօմանտանը Ֆէրիգ Մազհար փաշա որ մտաւ Նիժէրի մէջ ժէօն Թուրքերու քօմիթէին անդամներէս Մէհմէտ էֆ.ի հետ և ողջագուրուելով Իզմիրլեան Սրբազանի հետ, թուրքերէն բանախօսութիւն մը ըրաւ, և հակառակ իր ծերութեանը, երիտասարդական կորովով մը դրուատեց ազատութիւնը և մաղթեց որ այս օսմանեան եղբայրութիւնը Աստուած յաւէտ անսասան պահէ։ Պոլսէն առջի օր Տարտանէլ հասած պատուիրակութեան անդամները առաջնորդութեամբ Մուշեղ եպիսկոպոսի և Տօքթ. Տաղաւարեանի, շոգենաւ մտան, ուր Արծրունի էֆ. բարի գալստեան ուղերձ մը արտասանելով ակնարկութիւն ըրաւ թէ Իզմիրլեան Սրբազան Պոլիս կը հասնէր ճիշդ այն օրը ուր տեղի ունեցած էր Պոլսոյ առաջին ջարդը։ Կէս ժամու չափ հանգիստ մը ետք, շոգենաւը մեկնեցաւ Տարտանէլէն, իր մէջը առնելով բազմաթիւ ուղեւորներ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԾՈՎՈՒ ՎՐԱՅ

Նիժէր հազիւ մօտեցած Կէլիպօլուի, Դամասկոսի ռէֆիժէրտար Սափվէթ պէյ, պատուական հայրենասէր Թուրքին խնդրանաց և առաջարկին վրայ, Իզմիրլեան Սրբազանի նախագահութեամբ և մասնակցութեամբ բոլոր ներկայ եկեղեցականներուն և միջազգային ժողովրդեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ երկու պատուական Թուրք հայրենասէրներու՝ Նշանաւոր գրագէտ Քէմալ պէյի և Սուլթան Օրխանի որդւոյն Սիւլէյման փաշայի հոգիներուն համար, որոնց գերեզմանը կը գտնուի Կէլիպօլուի մօտիկ Պուլայըր գիւղին անշուք մէկ գերեզմանատան մէջ։ Նոյնպէս բոլոր այն նահատակներուն համար, որոնց մարմինները կը հանգչին Մարմարայի յատակը։ Օրհնէ ի վեր յայտնուած բաղձանք մըն էր որ կ'իրագործուէր ծովուն վրայ, ծովուն յատակը յանգչող Իսլամ նահատակներուն համար։ Կատարուած բոլոր հոգեհանգստի հանդէսներուն մէջ մինչև հիմա ցաւոք կը յիշատակուէր մեր Թուրք եղբայրներուն կողմէ թէ իրենց նահատակներուն ուղղակի գերեզմանին վրայ չէր կատարուած ո և է հանդէս։ Ահա այդ հանդէսն է որ լեւլի ու մեծ շուքով կատարուեցաւ Մարմարայի մէջ նախագահութեամբ նոյն իսկ Ամեն. Իզմիրլեանի որ իր շուրջը ունենալով բազմաթիւ եկեղեցականներ, եպիսկոպոս, վարդապետ, քահանայ, դպիր և բազմաթիւ երկսեռ ժողովուրդ, շատ յուզիչ կերպով կատարեց հոգեհանգստեան արարողութիւնը։ Ներկաները միահամուռ երգեցին հանգստեան շարականներ, որմէ ետք Բերայի Տ. Սահակ քհ. Փափազեան աւուր պատշաճի ատենաբանը կարդաց և Իզմիրլեան Հայրիկ արտասուալից աչօք արտասանեց վերջին հոգւոցը։ Ապա Պոլսոյ

Ֆաթիհի մզկիթին իմամ և Շէյխ-իւլ-Իսլամի դրան պաշտօնեայ Հաֆըզ Մէհմէտ Սալիհ էֆ. որ իբր ուղեւոր նաւուն մէջ կը գտնուէր, ծրարներէն լեցուն օրհնութիւններ կարդաց և մաղթանքներ ըրաւ ներկայ ազատութեան կեանքին յարատեւութեանը համար։ Մաղնիսայի ազգայիններէն Մարտիրոս էֆ. Սարքեան ալ յուզիչ բանախօսութիւն մը ըրաւ։

ԴԻՄԱՒՈՐՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ

Կէս օրին արդէն բազմաթիւ շոգենաւեր, որոցմէ իւրաքանչիւրը մէկ քանի հարիւր հոգի կը բովանդակէր, ճամբայ ելան կամուրջէն։ Պատրիարքարանի պատգամաւորութիւնը 50 թիւ շոգենաւը վարձած էր, որուն մէջ կը գտնուէին Պատր. Տեղապահ Տ. Եղիշէ Եպս. Դուրեան, Տ. Հմայեակ եպս., բազմաթիւ վարդապետներ, քահանաներ և Հնչակեան կուսակցութենէն Պ. Ճանկիւլեան, Պ. Սապահկիւլեան, Պ. Համբարձում Պոյաճեան։ 53 թիւ շոգենաւը իր մէջ ունէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան և Օսմ. Քոմիթէի ներկայացուցիչները և երկու սեռէ բազմաթիւ անձեր։ 41 թիւ շոգենաւը կը պարունակէր Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչները։ Ուրիշ շոգենաւեր վարձած էին զանազան գիւղերու բնակիչները և այլ և այլ ընկերութիւններ։ 53 թիւ շոգենաւը Վոսփորի եր. եզերքները հանդիպեցաւ։ Թարապիայի անգլ. դեսպանատան առջև, շոգենաւուն նուագախումբը, առաջնորդութեամբ Սիւնանեան էֆ.ի, նուագեց անգլիական ազգ. երգը, որուն պատասխանեցին դեսպանատունէն համակրական ցոյցերով, նոյն ցոյցը եղաւ ֆրանսական և իտալական դեսպանատուններուն առջև։ Շէյխ իւլ Իսլամ էֆ.ի տան առջև ժողովուրդին ջերմ ծափահարութիւններուն վրայ, պատշգամ եկաւ և սիրալիր բարեւեց ժողովուրդը։ Մագրիգիւղի Հայ ընտանիքները, Սամաթիոյ Ս. Սահակեան Սանուց ընկերութիւնը, Սկիւտարի, Եէնիգաբուի, Օրթագիւղի, Գարմալի, Սէօլէզի և ուրիշ թաղերու ազգայիններ մասնաւոր շոգենաւներ վարձած էին, որոնց թիւը 20ի կը հասնէր։ Բոլոր շոգենաւերը զարդարուած էին դրօշներով և «կեցցէ Իզմիրլեան Հայրիկ», «Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Սահմանադրութիւն,» վերտառութիւններով։ Խնդութիւնը ընդհանուր էր։ Սկիւտարի ազգայիններուն վարձած շոգենաւուն մէջ զինուորական նուագախումբը անձնուիրաբար կը նուագէր։ Միւս շոգենաւներուն մէջ ալ նուագախումբը Ծիծեռնակ, Արիք Հայկազունք կը հնչեցնէր, որոնց կը ձայնակցէր ժողովուրդը մանկական խանդավառութեամբ։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐԸ

Քիւչիւք Չէքմէճէի բացերն էր որ ծայր տուաւ Պոլսոյ պատուիրակ շոգենաւերուն անվերջ շարքը։ Հեռուէն դիտակները արդէն ամէն գուշակութիւն ըրած էին խանդավառութեան համար։ Դրօշները կը շարժէին, կը շարժէին ամէն կողմ։ Նիժէր հսկային քով՝ միւսները տկար էին, կը շարժէին, կը փորձէին, և պահ մը ետք նոր կը միայէին, կը հետեւէին, մինչ ծափերը և անընդհատ «կեցցէ՛ Իզմիրլեան Հայրիկ, կեցցէ՛» աղաղակները կը մարէին տակաւ ալիքներուն աղմուկին հետ։ Մէկը աջէն, մէկը ձախէն, քիչ մը առաջ, քիչ մը ետք, երկու ժամուան ճամբայ կտրեց Նիժէր, մինչ հայոց նոր Հայրիկը՝ մէկ կողմէն միւսը կը տարուէր պարտասած, և իր զգացումները կը յայտնէր ձեռքի ողջոյններով։ Ամէն շոգենաւ որ մօտենար, ահա յուզումի պոռթկում մըն էր որ կը փայլատակէր, ծափերը յիմարօրէն կը բաղխէին, ձայները կը գոռային, թեւերը կը շարժէին, և կուրծքերը կ'ուռէին։ Ամէն կողմ լաց, ամէն կողմ հեկեկանք, շատեր գետնամած խոնարհութիւնով իրենց համբոյրները կը ղրկէին մեծ տարագիրին։ Յուզումը իր սաստկութեան կը հասնէր երբ իրարու մօտենային և աչքով կարելի ըլլար տարորոշել դէմքի գիծերը։ Հայրիկ իր ալեփառ մօրուքը տուած հովին, իր զաւակներուն այս մեծավայելուչ և խանդավառ ընդունելութենէն կ'արտասուէր։ Այ-Ստեֆանոսէն մինչև նաւահանգիստ, անընդհատ ուրախութեան ոստայն մը հիւսուեցաւ։ Հեռուէն դատող մը կը կարծէր թէ Վեհապետ մըն է որ կ'այցելէ Պոլիս և նաւատորմիղ մը ողջոյնի է գացեր ընդառաջ։

Երբ Նիժէր մտաւ Պոլսոյ լայնարձակ նաւահանգիստը, պարզուեցաւ պատկեր մը զոր շատ քիչ անգամ տեսած է։ Նաւահանգիստ կանուղ ամենազգի նաւերը, ինչպէս նաև օսմ. պահակնաւերը դրօշազարդուեցան և սկսան ամէնքը մէկէն սուլել։ Մակոյկները լեցուած սաշտերու պէս կը տատանէին հոս հոն։ Դիմաւորող շոգենաւերը կը վազէին, կը փութային քարափ։ Ամբողջ ժամ մը Պոլսոյ մթնոլորտը խլացաւ շոգենաւի սուլերուն, կեցցէներուն, ծափերուն և նուագախումբերու գրկախառնուած, եղբայրացած աղմուկներէն։ Օդը կը դնդար, կարծես երկինք կ'որոտար և խանդավառութիւնը գինովութեան հասած էր։ Իզմիրլեան Հայրիկ նաւապետին տեղը բարձրացած՝ բարեւելէն կը յոգնէր։ Տեղ տեղ զինուորական պատիւներ ալ ընծայուեցան, և նաւազներ բարեւի կենալով՝ ողջոյնի դրօշակ քաշեցին։

Ֆրանսական հսկան երբ իր տիտանեան իրանը մօտեցուց քարափին, պատկերը բոլորովին փոխուեցաւ։ Քարափի ամբողջ լայնքին և զբօսարաններու ու սրճարաններու մէկ ծայրէն միւսը մարդկային պատնէշներ հիւսուած էին և անհամար գանկեր միայն կը տեսնուէին։ Բառին իսկական և լայն նշանակութիւնով անթափանցելի, անխուցելի ամբոխ մըն էր, որ կը տարածուէր քարափէն մինչև կամուրջին Պոլսոյ կողմը և անկէց ալ մեծ ճամբան, մինչև Բ. Դրան մօտ։ Շոգենաւը հազիւ մօտեցած, ահա ամէն կողմէ ներս խուժեցին բացուած քներէն, սանդուխներէ վեր մագլցեցան երթալ համբուրելու համար Հայոց նոր Հայրիկին ձեռքերը։ Տեսարանը արտասուալից էր։ Ամբոխը կըլլայէր, կը խոյանար և հեկեկալով կը համբուրէր, կը համբուրէր անոր ձեռքերը։ Խնայելով մեծ տարագիրին չափազանց տաժանքի մը, ժողովուրդը արգիլուեցաւ խուժելէ։ Ոստիկանութեան նախարարը, բազմաթիւ զինուորներով և ոստիկաններով, անձամբ եկած էր հսկելու կարգապահութեան, որպէս զի խուճապ չըլլայ և կարելի ըլլայ Իզմիրլեան Հայրիկի համեստ մեկնումը։

Վարչութեան պատուիրակութեան մէկ մասը շոգենաւ մտնելով ողջունեց Իզմիրլեան Սրբազանը, իսկ միւսները չի կրնալով բազմութենէն ներս մտնել, կառքերով կը սպասէին։

Իզմիրլեան Հայրիկ շոգենաւուն կամրջակին վրայ, գլուխը բանալով թրթռուն պահպանիչով մը օրհնեց այս մարդկային ովկիանոսը, որ պատասխանեց հանդիսաւոր և բարձրաձայն Հայր մերով մը։ Այս եկեղեցական պատկերը, Հայրիկը իր ալևոր պատկառելիութիւնով՝ վերէն և հաւատացեալ չիրմնաւանդ ժողովուրդը իր ամէն դասով՝ վարը, մեծապէս ներգործեց օտար ազգերու վրայ։

Քիչ ետք, Իզմիրլեան Հայրիկ իր հետևորդներուն հետ ելաւ շոգենաւէն և կազմուեցաւ մեծ թափորը։

ԹԱՓՕՐ

Վարչութեան կարգադրութեամբ նախապէս թէև քսան կառք վարձել որոշուած էր, սակայն նկրլ անկերու յորդ. Նախուռն բազմութեան ու մանաւանդ Իզմիրլեան Հայրիկի ի յարգանս Եաֆաէս, Պէյրութէն, Իզմիրէն, Տարտանէլէն, Կէլիպօլուէն, Պրուսայէն, Պանտըրմայէն և դեռ ուրիշ շատ տեղերէ եկող պատուիրակներուն ի պատիւ դեռ քսան կառքեր եւս վարձուեցան և կազմուեցաւ թափորը հետեւեալ կերպով։ Պատրիարքարանի երեք բարապաններ ձիաւոր և դրօշակ ի ձեռին կ'առաջնորդէին թափօրին. անոնց կը հետեւէին երեք ձիաւոր երիտասարդներ՝ կարմիր ու ճերմակ գոյն ժապաւէններ ուսընդանուտ, ձեռքերնին կը կրէին մէյմէկ մեծ օսմ. դրօշներ և անոնց կը հետեւէին Տ. Տ. Վահան Ցակոբեան, Գէորգ Ասլանեան, Եղիկ Պալաեան և Անանիա Հազարապետեան վարդապետները վեղարաւոր և ձիու վրայ նստած և անոնց ալ կը հետեւէին առ... [illegible] ...մաթիւ հեծեալ ոստիկան զինուորներ։ Ասոնցմէ վերջը կուգար առաջին կառքը որուն մէջը նստած էին Տ. Հմայեակ եպիսկոպոս Դիմաքսեան և Մշեցի տարագիր Տ. Ներսէս Վրդ. Խաչախանեանը, դէմերնին ունենալով Վարչութեան անդամներէն Տիգրան Մանուկեան և Ցարութիւն Ասլանեան էֆ.ները։ Բ. կառքին մէջ բազմած էր Ամեն. Տ. Մատթէոս Արքեպս. Իզմիրլեան Հայրիկը, որուն մօտ նստած էր Պատր. Տեղապահ Դուրեան Սրբազան վեղար ի գլուխ, և դէմերնին ունէին Երուսաղէմի Պատր. Փոխանորդ Տ. Եղիշէ Ծ. Վրդ. Չիլինկիրեան և Տ. Գրիգորիս Պալաքեան վրդ. և այսպէս յաջորդաբար բոլոր կառքերուն մէջ նստած էին Վարչութեան կրօն. ժողովոյ վարդապետ և քահանայ անդամները, Քաղ., Ուսումն., Տնտեսական խորհուրդներու ներկայացուցիչներ, Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան, Ղալաթիոյ Խնամակալութեան, Թաղ. և Տեառնէ Խորհրդոց անդամները, Հայ-հռոմէական հասարակութեան Վենետիկի և վիեննական միաբանութիւններէն Ծամճեան և Թէրզեան գերապայծառները, Տ. Սահակ Վարդապետ, Պատրիարքարանի դիւանապետները, քարտուղարները, մամուլի ներկայացուցիչներ և Թուրք ու Հայ քօմիթէի անդամներ և դեռ ուրիշ Իզմիրլեան Հայրիկի բազմաթիւ համակիրներ։ Քարափին վրայ խուռներամ միջազգային բազմութեան մէջէն, որ 100,000ի կը մօտենար, շատ դժուար յառաջացաւ թափորը մինչև կամուրջ, որուն վրայ բազմութեան ծանրութեամբ ներքև կը կքէր կամուրջը։ Ժամը 12ին քարափէն մեկնող թափորը, Պահչէ գաբուի, Պապը Ալիի և Տիվանեօլուի ուղղա Վալի փաշայի զառիվայրի ճամբովը հազիւ ժամը մէկը քառորդ անցած հասաւ Պատրիարքարանի փողոցը, ուր լիայոյս բերուած խանդավառութիւնը ու կատարուած զարդարանքները աննկարագրելի էին։ Պատրիարքարանի փողոցին մէջ դափնիներով, ծաղիկներով հաստատուած յաղթական կամարներէն կախուած բազմաթիւ և գոյնզգոյն դրօշակներ ու լապտերներ հիանալի տեսարան մը պարզած էին։ Ջահագնացներու խմբակ մը Պատրիարքարանի փողոցին մէջէն դիմաւորեց թափորը և լոյսերու մէջ ողողեց ամբողջ փողոցը, ու այդ լոյսերուն մէջ վառուած Պէնկալեան հրավառ նիւթերու երփներանգութիւնը հմայիչ երեւոյթ մը տուած էր ամբողջ թաղին։ Գումգաբուի բոլոր դրացի փողոցները իրենց զարդարանքի ճոխ մասնակցութիւնը նուիրած էին ամբողջ թաղին, Իզմիրլեան Հայրիկի ժամանումը փառաւորելու համար։ Թափօրը երբ հասաւ Մայր եկեղեցւոյ դրան առջև, երգեցիկ դպիրներու խումբ մը, Ն. Ամենապատուութեան անուան ձօնուած երգերով դիմաւորեց, և սակայն Իզմիրլեան Սրբազան, մէկ կողմէն կատարած երկար ուղևորութենէն պարտասած և միւս կողմէն կրած հոգեկան խռովքներէն չափազանց յուզուած, ակամայ ստիպուեցաւ ուղղակի Երուսաղէմատուն մտնել, քիչ մը յոգնութիւն առնելու համար։ Փողոցներուն երկսեռ խուռն բազմութիւնը, մօտիկ հինգ հազար հոգի, անզուսպ թափով մը խուժեց Մայր Տաճարէն ներս, որ այս առթիւ իր պայծառութեան և չքեղութեան ծայր աստիճանին հասած էր, բազմաթիւ լուսավառ ջահերովը և լուսազարդ խորաններովը։

Տասներկու տարիներէ ի վեր, իր պանդխտագին կերպարանքին կարօտովը և հոգւով ձայնին վայելքէն զրկուած սառսափանքովը չարչարուած ժողովուրդը միահամուռ կ'աղաղակէր «Հայրիկնիս թո՛ղ գայ, Հայրիկնիս անգամ մը տեսնենք, ձայնը անգամ մը լսենք, կեցցէ Իզմիրլեան Հայրիկ» որոտագին աղաղակները ու կարօտակէզ գոչումները կը թնդացնէին հոյակապ Մայր եկեղեցիին կամարները, որոնք իրենց հաստատութենէն ի վեր նոյն օրինակ խանդոտ աղաղակ մը լսած չունէին։ Տաճարին մէջ օսմ. կարմիր դրօշներու ծալ ծալ ծածանումը ու մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշակներու դէմ առ դէմ գիրկընդխառնումը, շատ սրտագրաւ պատկեր մը կը պարզէր տաճարին մէջ։ Սեղանին վրայ երկու երիտասարդներ դէմ դէմի կեցած և երկու ծայրերէն բռնած կը ներկայացնէին կարմիր պաստառ մը որ իր վրայ կը կրէր «Բարիգալուստ մեր պաշտելի Իզմիրլեանին» ճերմակ վերտառութիւնը։

Քառորդ ժամու մը տենդավառ սպասումէ ետք, բեմին վրայ երեւցաւ Տ. Հմայեակ եպսկ. Դիմաքսեան և հետևեալ յայտարարութիւնը ըրաւ. «Սիրելի Հայ ժողովուրդ. Ն. բարձր Սրբազնութիւնը, Իզմիրլեան Հայրիկ, որ Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ ընտրութեամբ և ազգին միահամուռ փափաքին համաձայն Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռը բազմելու արդար իրաւունքն ունի, այսօր այս ժամուս մեծ ուրախութեամբ և երախտագիտու... ողջագուրեցինք Ն. Սրբազնութիւնը 12 տարուան տառապալից տարագրութենէն ետք։

«Ասկէ ետքը Ն. Սրբազնութիւնը մերն է, և մենք Իրը։ Ն. Ամենապատուութիւնը Իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այս ժողովրդին խանդավառ ցոյցերուն համար, և կը խնդրէ որ իրեն ներողամիտ գտնուիք, որպէս զի իր կրած սաստիկ յոգնութենէն և յուզումէն քիչ մը հանգիստ առնէ, և ինձ յանձնարարած է որպէսզի ձեզ ձօնեմ Իր օրհնութիւնները»։ Ծափերու և կեցցէ Իզմիրլեան Հայրիկի աղաղակի ժխորը գոռացուց տաճարը, և այդ ժխորին մէջ Տ. Հմայեակ Սրբազան արտասանեց պահպանիչ մը, որմէ ետք ներկայ բոլոր ժողովուրդը միաձայն երգեց «Հայր մեր» տէրունական աղօթքը։ Մէկ կողմէն ժողովուրդը տակաւ առ տակաւ ցրուիլ սկսած էր, երբ միւս կողմէն մասնաւոր պատգամաւո-

…ժութիւն մը Երուսաղէմատան մէջ ներկայանալով Սրբազան Հայրիկէ խնդրած էր որ մէկ քանի վայրկեանի համար գայ Ն. Սրբազնութիւնը տաճար իջնէր և իր հայրական օրհնութիւնը բաշխէր բերանոյ ժողովրդին ձօնէր։

Իզմիրլեան Սրբազան, որ հակառակ իր ալեւոր հասակին, տակաւին կը կրէ կորովի սիրտ մը, առանց կրկնել տալու իրեն եղած հրաւէրը, Մայր Եկեղեցւոյ Ուսումնարանի ճամբովը առաջնորդուեցաւ եկեղեցի, ուր բեմին վրայ ի սեաւ գալով ժողովրդեան հետեւեալն խօսեցաւ. «Ողջոյն ձեզ, հայորդիներ, Գողգոթայի լեռնէն, ողջոյն ձեզ Գեթսեմանի պարտէզէն, ձեզ շատ ողջո՛յն։ Տասներկու տարուան տարագրութենէս վերջ երբ ազատագրուած կը վերադառնամ ձեր ծոցը իմ առաջին պարտականութիւնս կը համարեմ ձեզ շնորհաւորել, երեսուն երկու տարուան բռնապետական տաժանքներէն մը զեղծ ազատագրուած տեսնելուս համար։ Մինչեւ հիմա, այո, մեր սրտերը ճնշուած, մեր մտքերը շղթայուած, ու մեր լեզուները կապուած էին, բայց այսօր փառք Աստուծոյ փշրուած են այդ շղթայներն օ... քայքայուած են անոր կուռ ղակերը, քանդուեցան հանգոյցները։ Ալ ազատ ենք։ Բայց, զաւակներս այդ ազատութիւնը թո՛ղ չի գինովցնէ ձեզի, այլ անիկայ ձեզ թո՛ղ ալ աւելի խոհական ու իմաստուն ընէ։ Խոհական մարդուն ազատութիւնը կեանք է, անմտին ազատութիւնը մահ։ Ուստի, ջանացէք սիրելի ժողովուրդ, խոհեմ ըլլալ, և փափկութեամբ հոտոտեցէք ազատութեան ծաղիկը, որպէսզի թերթերը չի թափթփին։ Ուրիշ հետ մէկտեղ օրհնեցէք Օսմանեան միութիւնը, բանակը, ազգը և միութեան և յառաջդիմութեան յեղափոխական գոմիթէները որոնց անվհատ ջանքովը, ճիգովը և զոհողութիւններով ձեռք բերուեցաւ տարիներէ ի վեր բաղձացեալ ազատութիւնը»։ Թուրք և Հայ ունկնդիրներու անհագին բազմութիւնը ծափերով և կեցցէներով պատասխանեց Իզմիրլեան Հայրիկի օրհնութիւններուն, որմէ ետք Պահպանիչ մը արտասանեց Ն. Սրբազնութիւնը և հանդէսը աւարտեցաւ ժամը 2ին։ Այնհամբոյր անվերջ ու անվախճան աղաղակութեան մէջէն մեծ դժուարութեամբ կրցաւ Ն. Ամենապատուութիւնը առաջնորդուիլ Երուսաղէմատուն ուր Ն. Սրբազնութեան այցելութեան եկած էին Օսմ. գոմիթէի անդամներ և Հնչակեան վարչութեան Տիար Սապահ-Կիւլեան որ Բարիզէն եկած էր, նաև Տոքթոր Կիւլմէզեան։

Ն. Սրբազնութիւնը գիշերը Երուսաղէմատան մէջ անցուց, և ուր այսօր կ'ընդունի այցելութիւնները։ Վաղը Ն. Սրբազնութիւնը մտադիր է անցնիլ Սկիւտար իր ընտանեկան պարագաներուն մօտ, վայելելու համար անոնց գուրգուրոտ խնամքը, որուն մեծ պէտք ունի Ն. Սրբազնութիւնը, տասներկու տարուան պարագրութեան և վերջին մէկ քանի շաբաթուան մէջ կրած արտակարգ յուզումներուն հետեւանքով։

ՀԱՅ ՅԵՂ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕՍՄ. ՔՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹԱՓՕՐԱԿԱԶՄՈՐ

Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան Պոլսոյ Քոմիտէին կողմէ պատգամաւորութիւն մը ընդ առաջ գնաց Իզմիրլեան Սրբազանի՝ Շիրքէթի 53 թիւ շոգենաւով, որուն կազմակերպիչը, Պ. Յ. Սրապեան, Դաշնակցութեան ի յարգանս, նոյն շոգենաւը տրամադրելի ըրած էր Քոմիտէին։ Այս առթիւ՝ 53 թիւ շոգենաւը իր կայմին վրայ, Օսմանեան դրօշին հետ կը կրէր նաև Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշը։ Դաշնակցական պատգամաւորութիւնք բաղկացած քանի չափ ընկերներէ, որոնց մէջ էին Ակնունի, Զարդարեան, Վահագն, Արբէլեան, Առոմ Եարճանեան, Հրաչ, Խաչմանեան և ուրիշ... Օսմ. Քոմիտէներ, իր հետ ունէր ... ներու պատգամաւորութիւնը՝ զոր կը կազմէին տասնեմէկի չափ անձնաւորութիւններ։ Ասոնք էին՝ Նեհատ, Ֆագըլ, Դալէաթ և Տոքթ. Րէշիտ պէյերը, Շէյխ Նայիլի էֆ., Եուսուֆ Քէմալ, հազարապետ Հագգը, դերհազարապետ Հայրիք, Ֆայիզ, Համիտ և Ճէլալէտտին Րիզա պէյերը։ Երկնակ պատգամաւորութիւնները 53 թիւ շոգենաւը նստան կամուրջին Սկիւտարի նաւամատոյցէն, և շոգենաւն որ Վասփորէն եկած էր, դարձեալ ճամբայ ելաւ դէպի Մարմարա։ Դաշնակցական պատգամաւորութիւնը շոգենաւին մէջ սեղան մը տուաւ Թուրք պատգամաւորութեան, սեղան մը՝ որով անգա՛մ մը ևս տօնուեցաւ հայ և թուրք համերաշխութիւնը։ Բանախօսութիւնները որ արտասանուեցան այս առթիւ, մին միւսէն գեղեցիկ և պերճախօս, անգա՛մ մըն ալ փառաբանեցին Յեղափոխութեան, Համերաշխ գործակցութեան և ազգերու եղբայրութեան հոյակապ իմաստն և գերագոյն իմաստութիւնը։ Զոյգ մը սեղաններ յարդարուած էին շոգենաւուն առաջին կարգի ուղեւորներու յատուկ սալոնի մէջ ճօխ պատրաստութեամբ, մինչ ուղեւորները հաւաքուած էին և մեծ խանդավառութեամբ կ'ունկնդրէին բաժակաճառերուն։ Առաջին անգամ խօսք առաւ է. Ակնունի, և ֆրանսերէն լեզուով, յանուն ներկայ Հայ հասարակութեան, բաժակ առաջարկեց ի պատիւ Թուրք յեղափոխական պատուիրակներուն։ Ցետոյ խօսեցաւ, դարձեալ ֆրանսերէն լեզուով, Նեհատ պէյ, իբրև Սապահէտտինի կուսակցութենէն, Թուրքերու մէջ հայ տարրը թանկագին նկատեց, Դաշնակցութիւնը դրուատեց և բաժակ պարպեց ի պատիւ Հայ ընկերներու։ Ռուբէն Զարդարեան, հայերէն լեզուով գեղեցիկ բաժակաճառ մը խօսեցաւ, շեշտեց թէ ի՛նչպէս ժողովուրդը տակաւին մինչև քիչ ատեն առաջ կ'արհամարհէր յեղափոխականը և չէր ուզեր խօսիլ անոր վրայ, մինչ անիկա կը լքուէր ու կը տառապէր վնդածներու և բանտային նկուղներու խորը, մինչ հիմա, բոլորովին հակառակը, յեղափոխականը կը յարգուի, և անոր անձը սուրբական կը դառնայ. բայց այս յարգանքը, այս համակրութիւնը դէպի յեղափոխականը՝ պէտք չէ անձին համար եղած նկատել, այլ նոյն իսկ յեղափոխութեան, որուն շնորհիւ ազատագրութիւնը յաղթանակեց վերջ ի վերջոյ։

Եւ բաժակը պարպեց յեղափոխութեան և յեղափոխական փրկարար ու նուիրական գաղափարին համար։ Թուրք պատգամաւորներէն կրկին խօսք առաւ Նեհատ պէյ՝ այս անգամ թուրքերէն լեզուով, և ներկայացուց Շէյխ Նայիլի էֆ.ն, ծերուկ Հօճա մը, որ թուրք յեղափոխութեան համար տասնեակ մը տարիներ աշխատած էր, ասկէ տասներկու տարի առաջ աքսորուած էր Ֆիզան և վերջերս Սահմանադրութեան հրատարակուելուն վրայ, վերադարձաւ Պոլիս։ Շէյխ Նայիլի էֆ. ինք ալ համառօտիւ իր ինքնակենսագրութիւնը ըրաւ, և պատմեց թէ ինչպէս Արաբիոյ անապատներուն մէջ տառապած էր տասներկու տարիէ ի վեր։ Խօսեցաւ Թուրք պատգամաւոր Եուսուֆ Քէմալ պէյ, ուսուցիչ Իրաւաբանական վարժարանի, ըսաւ թէ ի՛նչպէս մինչև ցարդ Հայերը և Թուրքերը իրար չէին ճանչցած, աւելի ճիշդ՝ առիթը չէին ունեցած իրար ճանչնալու, թէև Թուրք ժողովրդական դասակարգը շատ լաւ ճանչցած էր զայն, և ամէնէն աւելի գնահատողն եղած է հայ զոհաբերութիւններուն։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ ըսաւ թէ ո՛րքան խոր վիշտ պատճառած է իրենց՝ անցեալը, խնդրեց ներկայ Հայերէն մոռնալ այդ անցեալը, ներել այդ անցեալը, որուն համար ցաւ յայտնեց որ բան մը չէին կրցած ընել իրենք՝ Թուրքերը։ Այսուհետեւ սակայն եղբայրութիւնը պիտի միացնէ Օսմանեան երկրին երկու կարեւոր տարրերը՝ Թուրքերը և Հայերը, ինչպէս և բոլոր Օսմանցիները, զարգացմանը համար Օսմանեան պետութեանը։ Ֆագըլ պէյ, որ Սապահէտտին իշխանի կուսակցութեան ամէնէն կարեւոր գործիչներէն մէկը եղած է, հակիրճ բանախօսութեամբ մը ըսաւ թէ բռնակալութիւնը տապալեցաւ եղած հերոսական ջանքերու շնորհիւ, բայց այս պատապալումով ամէն բան չէ լրացած, ասկէ վերջն ալ նոր գործ մը կը սկսի, շինութեան գործը՝ զոր ձեռք ձեռքի աշխատութեամբ կարելի պիտի ըլլայ կատարել։ Խօսեցաւ նաև Դաշնակցական ընկեր Պապա՝ թուրքերէն լեզուով՝ թուրքահայ համերաշխութեան վրայ։ Այս միւնոյն ընկերն էր որ հայերէն բանախօսութիւնները՝ թուրքերէնի կը թարգմանէր։ Հիւթեղ և զօրեղ բանախօսութիւն մըն ալ ըրաւ ընկեր Արբէլեան, Կովկասէն նոր ժամանած գործիչ մը։ Այսօր ըսաւ, երբ այստեղ ազատութիւն կը տօնենք, չմոռնանք որ անդին Կովկասի մէջ բռնակալութիւնը գոյութիւն ունի տակաւին, ո՛րքան ալ որ սարսած ըլլայ իր հիմերուն մէջ։ Կովկասը իր աջակցութիւնը ընծայեց Թուրքիոյ ժողովուրդներու ազատագրութեան համար, այժմ կարգը այստեղիններուն է Կովկասը փրկելու։ Հաւատք ունինք թէ այնտեղ ալ ուշ կամ կանուխ բռնակալութիւնը պիտի քայքայուի բոլորովին։ Արբէլեան եւս Թուրքահայ եղբայրութիւնը շեշտեց։ Խօսեցաւ նաև Գաբրիէլ Զօլաքեան անունով հայրենասէր Հայ մը որ երկու տարուան բանտարկութենէ մը ետք վերջին անգամ ազատ արձակուած էր, և յոյժ համակրական խօսքեր ըրաւ մեր յեղափոխական գործիչներուն նկատմամբ՝ երախտապարտ ոգւով մը լեցուած։ Բոլոր այս բանախօսութիւնները կ'ընդմիջուէին և կը վերջանային ջերմ ծափահարութիւններու մէջ և «Կեցցեն Օսմանցիները», «Կեցցէ՛ Ազատութիւնը» աղաղակներուն հետ կը լսուէին «Կեցցէ՛ Յեղափոխութիւնը, կեցցէ՛ Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը» եռանդաբորբ գոչերը։

Միւնոյն ատեն, դաշնակցական ընկերներ խմբովին երգեցին հայրենի երգեր, որոնց քաղցր ու հայացի եղանակները պահ մը յուզումով լեցուցին ներկաներուն հոգին։ Ընկեր Գրիգոր իր կիրթ ու հնչական ձայնով երգեց մէկ երկու սրտագրաւ սօլօներ։ Հացկերոյթը վերջանալուն, ընկերները վեր՝ կամրջակ ելան, ուր երգերը շարունակուեցան։ Շոգենաւը արդէն Քիւչիւք-Չէքմէճէի բացերը կը գտնուէր, երբ հեռուէն երեւցաւ Նիժէր շոգենաւը, որով մեզի կը մօտենար Մեծ Աքսորականը, երբեմնի «Երկաթէ Պատրիարքը»։ Ահա ծափերը գոռացին ծովուն վրայ, և կեցցէները արձագանգ կուտային դիմաւորելու գացող շոգենաւերու միջեւ։

Նիժէրին հետ վերադարձաւ թիւ 53ը, և մինչեւ Պէշիկթաշի բացերը անոր ընկերանալէ ետք, վերադարձաւ կամուրջ՝ Սկիւտարի նաւամատոյցը։ Հոն Հայ և Թուրք պատգամաւորները անմիջապէս դուրս ելան և քարափ երթալով, խուռնամբոխ բազմութիւնը ճեղքեցին և Նիժէր շոգենաւը մտան, որ քարափին մօտեցած էր արդէն։ Շոգենաւու սալոնին մէջ, Հայ պատգամաւորութեան նախագահ Ակնունի Իզմիրլեան Սրբազանին մօտեցաւ, և ինքզինքը իբր Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատուիրակ ներկայացնելէ ետք, ըսաւ թէ ի՛նչպէս Հայ և Թուրք յեղափոխական պատգամաւորութիւններ փութացած էին ընդ առաջ ելլելու Ն. Սրբազնութեան, ծանօթ ըլլալով անոր հայրենանուէր գործունէութիւնն և պատրիարքութիւնը։ Ասկէ տասներկու տարի առաջ, յարեց Ակնունի, մեկնեցաք՝ երբ երկիրը արեան և դժբախտութեան մէջ կը գտնուէր. այսօր կը վերադառնաք երբ արդէն երկիրը ազատած է բռնակալութենէն, թէև տակաւին նուազ դժբախտ չէ։ Այսուհետեւ ինչ որ պարտի ընել պատրիարքը, աւելի՝ ըսաւ Ակնունի, ազգերու համերաշխութեան յառաջադէմին վրայ գործելն է։ «Կեցցէ՛ Յեղափոխութիւն, կեցցէ՛ ազգերու համերաշխութիւնը, կեցցէ՛ Իզմիրլեան» գոչեց բանախօսը՝ վերջացնելով իր խօսքը, մինչ Իզմիրլեան Սրբազան շնորհակալութիւն յայտնեց։ Ցետոյ ի դիմաց Օսմ. Քոմիտէին խօսեցաւ Թալէաթ պէյ որ քանի մը խօսք ըրաւ՝ Համերաշխութեան վրայ, յոյս յայտնելով որ Իզմիրլեան Սրբազան պիտի աշխատի ամրապնդել Թուրք և Հայ համերաշխութեան գաղափարը՝ Օսմ. Տէրութեան մեծութեան և զարգացման համար։ Իզմիրլեան Սրբազան շնորհակալութիւն յայտնեց Թուրք պատգամաւորին, որուն հետ ողջագուրուեցաւ։ Պատգամաւորութիւնները յետոյ բաժնուեցան։

Հայ և Թուրք պատգամաւորութիւններու այս համերաշխութիւնը շատ լաւ տպաւորութիւն գործեց ժողովրդեան վրայ։

ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Երուսաղէմի Թուրք Քոմիթէն Իզմիրլեան Սրբազանի միջոցաւ Պոլիս ղրկած է անհագին ծաղկեպսակ մը, Պոլսոյ Հայ Նահատակներուն գերեզմանին վրայ դրուելու համար։ Ն. Սրբազնութիւնը նոյն ծաղկեպսակը, յառաջիկայ Կիրակի Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատան մէջ, Իզմիրի ազգայիններուն կողմէ կատարուելիք հոգեհանգստեան առթիւ, նոյն գերեզմանատան մէջ հանգչող նահատակներու գերեզմանին վրայ պիտի դնէ։

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ՄՈՒՇԵՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ատանայի առաջնորդ Տ. Մուշեղ Եպս. ասկէ՝ առաջ նամակ մը գրելով Տ. Տ. Մատթէոս Սրբազանի, յանձնարարած է որ առժամաբար Պոլիս գալը յետաձգէ, որպէս զի կաթողիկոսական փառքով մանէ մայրաքաղաք։

Այս նամակը շատ զարմացուցած է Իզմիրլեան Հայրիկը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Պէյրութի Բժշկական վարժարանի ուսանողութեան կողմէ երեք Հայ երիտասարդներ, Տեարք՝ Ռուբէն Տէր Ստեփանեան, Արշակ Պօղոսեան և Խաչիկ Տամլամեան, Պէյրութէն մինչեւ Պոլիս, Իզմիրլեան Սրբազանի հետ պատուիրակ ընկերացած են։

** Երէկ առտու Տարատնէլի մէջ բանտարկեալներուն համար հանգանակութիւն մը կատարեցին Իզմիրլեան Սրբազանը դիմաւորելու համար հոն գացող քանի մը Հայեր և հաւաքեցին 500 ղրուշ, որ պիտի յանձնուի Պատրիարքարան։

** Տարատնէլի շոգենաւային գործակալ Մր. Ալֆրէտ Կրէք բերդերու հրամատար Մաղհար փաշայի առաջարկով իր նաւամիջներէն մին տրամադրելի ըրած էր առանց փոխարինութեան, Տարատնէլի Ազգ. վարժարանի ուսանողներուն և ազգայիններուն, որոնք դիմաւորելու եկած էին։

** Իզմիրի մէջ, երբ Իզմիրլեան Սրբազան կառքէն իջնելով եկեղեցի կ'երթար, իր վրայ բռնուեցաւ շքեղ ամպհովանի մը զոր կը կրէին երեք Թուրք սպաներ և երեք Հայեր։

** Ատանայի Հայ-Հռոմէականաց Առաջնորդ Թէրզեան գերապայծառը կողմէ Տրապիզոնի ժողովրդապետ Հ. Ցովսէփ վրդ. Պայթունի, Տարսոնէն մտաւ Նիժէր և ողջունեց Իզմիրլեան Սրբազանը, որուն ընկերացաւ մինչեւ Պոլիս։ Հ. Պայթունի Տրապիզոն կը մեկնի։

** Եւդոկիոյ պատուիրակութիւնը որ առաջնորդութեամբ Տ. Դանիէլ վրդ.ի Իզմիր եկած էր դիմաւորութեան, Իզմիրլեան Սրբազանի հետ Պոլիս եկաւ և հոսկէց կը մեկնի երկրին։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԵՐԻԶԱՑԻ ԲԱՆՏԷՆ.— Երէկ առաւօտ Երզնկայի բանտէն գրուած նամակ մը ստացանք զոր ստորագրած է Տիգրան Իփէքճեան ի դիմաց 12 քաղաքական յանցաւորներու և տակաւին իրենց բանտէն չարձակուիլը կը ծանուցանէ։ Նամակը Յուլիս 27 թուականը կը կրէ, և հեռագիրը արդէն իմացուց մեզի թէ այդ թուականէն ետքը Երզնկայի և ուրիշ տեղերու բանտարկեալներն ալ ազատուած են։

ՄԱՆԿՈՒՆԻ Ս. Ի ՄՕՐՈՒՔԻ ՍԱՆՏՐԸ.—Երուսաղէմէն Սարկաւագ մը կը գրէ մեզի թէ մինչեւ հիմա պետական և ազգային շրջանակներու մէջ տիրող բռնակալութեան հետեւանքով չէին համարձակեր Մանկունիին Երուսաղէմի մէջ ունեցած զանազան արարքները հրապարակել։ Ահա անոնցմէ հատ մը։ «Զատկի Բչ. Մեռելոցի օրը Մանկունին պատարագիչ էր Ս. Յակոբեանց մայր տաճարին մէջ։ Ուխտաւորներու և վանքին համար ամէնէն նշանակալից օրն է միշտ այդ օրը։ Ամէնէն փառաւոր և շքեղ հանդէսը այդ օրը կը կատարուէր, ամէնէն ծանրագին սպասները այդ օրը մէջտեղ կը հանեն. պատարագիչը, Մանկունի Ս., Պատրիարքական ամէնէն ծանրագին զգեստով սկսաւ պատարագը։ Միամիտ ժողովուրդը, արտաքինէն շլացած, երկնային ոգի մը կը կարծէր զայն, որուն ամէն մէկ շարժումին կը խաչակնքէր։ Սակայն այս երկնային ոգին պատարագի միջոցին փղոսկրեայ սանտրը գրած Ս. Սեղանին քովիկը, ամէն անգամ նախ մօրուքը կը սանտրէր և ապա կը դառնար «խաղաղութիւն» կուտար, որպէս զի առած զգեստին պէս մօրուքն ալ փառաւոր երեւնար։ Բայց թերեւս ասիկա այնքան մեծ բան մը չէ ուրիշ աւելի մեծի մը քով. այն է «Ցաւարտ պատարագի, առանց Ս. Հաղորդութիւնը ճաշակելու, և Ս. Բաժակը ըմպելու, իբրեւ անկարեւոր բան մը Սկիհին մէջ կը թողու և սեղանէն վար կ'իջնէ։»

Մեր կողմէ աւելորդ կը տեսնենք տող մը իսկ աւելցնել առանց ընթացքի մը համար որ եկեղեցական բառով սրբապղծութիւն կը կոչուի։

ԳՈՀԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ ՀԱՄԱՐ.—Եպիփան էֆ. Արփաճեան նամակ մը ուղղելով մեզի, կ'առաջարկէ որ Իզմիրլեան Սրբազանի ողջամբ վերադարձին համար գոհաբանական աղօթք կարգացուի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, և կը խնդրէ Տեղապահ Ս. Հօրմէն նախաձեռնարկ ըլլալ այս առաջարկին։

ԱԼՓԱՍԼԱՆԻ ՏԱՂԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.— Ատարազարէն Տէր Խաչիկ Շաքարեան ցաւ կը յայտնէ Աղեքս. Փանոսեանի մասին, որ յօժարած է յուլիս 11ի սահմանադրութեան բերկրանքի հաչակումէն վերջն իսկ իր «Ազատ քնար»ին Ա. պրակը Տէր-Ներսէսեան տպարանին միջոցաւ տպել։ Գաւառացի ժողովուրդը նողկանք կըզգայ այդ տպարանէն, և կը զարմանայ որ Պոլսոյ մէջ, շատերը, նոյն իսկ ազատաշունչ հաչակուած Ջօհրապներ, Փանոսեաններ, գոնէ սանկ պզտիկ մը սրտի ցաւ ցոյց չեն տար իրենց յայտարարութիւնները և տաղերը տարբեր տպարանի կողմէ լոյս ընծայելու։ Նամակագիրը կը խնդրէ որ Փանոսեան և նմանները քիչ մը աւելի շրջահայեաց ըլլան և յարգեն իրենց արտադրութիւնները ի նկատ առնելով ընթերցողներուն դիւրազգածութիւնը։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

Աղեքսանդրիոյ Ազգային Պօղոսեան վարժարանին համար կը խնդրուի Հայերէն լեզուի մասնագէտ ուսուցիչ մը, որ վարժարանին մէջ միայնակ լինելով միջին դասընթացքէն սկսեալ մինչեւ լրացուցիչ դասընթացքին Հայերէնի դասախօսութիւնն պիտի կատարէ, շաբաթական 30 ժամ։ Ամսաթոշակի որոշուած է 8-9 ոսկի։

Գօնեայի ազգային վարժարանին համար կը խնդրուի տեսչութեան պաշտօնով ուսուցիչ մը, հմուտ հայերէնի, թուրքերէնի, ֆրանսերէնի և գիտութեանց բոլոր ճիւղերուն։ Ամսաթոշակն որոշուած է առ առաւելն 6 օսմ. լիրայ։

Սիվրիհիսարի ազգային վարժարանին համար կը խնդրուին տեսչութեան պաշտօնով ուսուցիչ մը, որ պէտք է գիտնայ հայերէն, թուրքերէն և ֆրանսերէն լեզուներն. նոյնպէս վարժուհի մը՝ որ պարտի գիտնալ հայերէն, թուաբանութիւն, ձեռագործ և ձեւագիտութիւն։ Ամսաթոշակի պայմաններն պիտի որոշուին։

Նոյնպէս Պուլկարիոյ Թաթար-Բազարճըգ քաղաքին վարժարանին համար կը խնդրուի ուսուցիչ մը, որ տեղեակ ըլլայ հայերէն և ֆրանսերէն լեզուներուն։ Ամսաթոշակն որոշած է առ առաւելն 80 ֆրանք։

Հետեւաբար այն ուսուցիչներն և ուսուցչուհիներն՝ որոնք կը փափաքին ստանձնել այս պաշտօններն, կը հրաւիրուին ներկայանալ յառաջիկայ ուրբաթ օր 15 Օգոստոս, ժամ թրքաց 4ին, Ուսումնական Խորհրդոյ, Ղալաթիոյ Խորհրդարանն, միասին առնելով իրենց ուսուցչական ձեռնհասութեան վկայականը։

ՄԵԾ-ԱՐՄՏԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ ԲՈՂՈՔԸ

Ազատ երկրի մը մէջ իւրաքանչիւր անհատ կարող է իր ցաւը, իր բողոքը անխրկիւղ յայտնել հրապարակաւ, որպէս զի երեւան գան գործուած զեղծումները։

Ազատութեան ազատ ժողովուրդը իրաւունք ունի հարցնելու թէ ինչո՞ւ համար Մեծ-Արմտանի Պոլսէն ղրկուած նամակները նամակատան մէջ կը պահուին և չեն յանձնուիր իրենց հասցէներուն, և կամ երբ դիմում կ'ըլլայ անցագրի մը համար, կառաջարկուի թէ այդպէս հրաման մը չունինք. այս մասին պատկանեալ մարմնոյն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք, և կը խնդրենք որ վերցուին այլեւս հին Ռէժիմին ազատ արարքները։

Երկա՞ր տարիներէ ի վեր կապուած էր լեզունիս, չէինք կրնար խօսիլ, չէինք կրնար բողոքել, հիմա արձակուեցան մեր լեզուին կապանքները և կուզենք ի վեր հանել արիւնկզակ Հայու մը քստմնելի ու վատ ոճիրները։

Մեծ-Արմտանու Գուբուչայի գայմագամութեան մէջ միւտիր Հաճի Գէորգ Պօյաճեան ըսուած գազանաբարոյ անձը իրեն համախոհ ունենալով Աբրահամ Վէյվեան, Ասատուր Օրմանեան, Նշան Կօկանեան, Գէորգ Կօկանեան, Մանուկ Եարդըմեան և գայմագամ Ահմէտ պէյը (այժմ Երզնկայի միւթէսարրըֆ) շատ մը Հայ անմեղ երիտասարդներ իբր յեղափոխական կ'ամբաստանէր և սպառնալիքի տակ քանի մը հազար ոսկի կը կորզէր ձեռքերնուն. ինչ ըսեմ խեղճերը, ունեցածնին կուտային, յանձն կ'առնէին աղքատ կարօտ ապրիլ որպէս զի գոնէ տուներնին, արտերնին կրակի չտրուէր բանտի աքսորի մահուան չդատապարտուէին, վատոգի միւտիրին և արբանեակներուն գրպարտութեամբը։ Այդ գազանին զոհն եղած է Եղլէկեան գերդաստանը։

Կը պատահէր որ պահանջուած ոսկիները իբր կաշառք տրուելէն վերջ ալ շատ Հայեր ալ տեսակ տեսակ բռնութեան և սանջանաց կը դատապարտուէին և մահու պատիժ կը կրէին. այսպէս եղած են Տ. Յակոբ քհ. Սլօյեան, Հաճի Մարկոս, Եղիա Ելլէկեան, Ստեփան Ծօրտճեան, Գէորգ Կէնճեան, Մարտիրոս, Ղազարոս, Վարդան Պօյաճեան են. որոնց ձեռքերը կապուած գիւղէն 1 ժամ հեռի Էժտահար-Զուխուր ըսուած տեղը կը տարուին ուր կ'առաջարկուի իրենց թէ դուք յեղափոխական էք, վատ էք ըսելով 12 զօրք հրացանի կը բռնեն և կը մեռցնեն. յետոյ դիակնացեալ մարմիններին աչքը, քիթը, գանկը, ականջը սուիններով ծակ ծակ կ'ընեն. ողջերուն վրայ մահու պատի՛ժ... դիակներուն վրայ սուիններու հարուա՛ծ... վարագի գործ ուր մարդկային սիրտ, խիղճ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ, գազանութիւն։ Այս ամէնուն հեղինակն ու թելադրիչը կ'ըլլայ միւտիր Հաճի Գէորգ տեղւոյն տեղւոյն գայմագամ Ահմէտ պէյին գործակցութեամբը։

Այս ճիւաղն էր որ Արխանեան հաճի Գալուստի և ընկերներուն ձերբակալման ժամանակ ընկերը Խորէն մնացուցին, բանտարկութեան պատճառ եղած էր։

Այս այն մարդասպանն էր որ իր ոճիրներուն արեան գնովն չնչին գումարներով խեղճ գիւղացւոց ընդարձակ արտերը բռնի իր վրայ ֆէրաղ ընել տուած էր։

Այս այն աւազակն է որ ցարդ պաշտօնի վրայ կը մնայ և կը շարունակէ իր կեղեքումները. ուստի թէ Ազգ. Պատրիարքարանի և թէ Օսմ. Միութեան և Ցառաջդիմութեան Քոմիթէին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք և կը խնդրենք որ ամիջապէս պաշտօնանկ ըլլայ խեղճ ժողովուրդին արտերը դարձուին, իրենց նախկին տէրերուն և իրենց ալ արժանաւոր պատիժ մը սահմանուի։

Ստորագրեալք
ԿՈԶՄՈՍ ԵՂԼԷԿԵԱՆ
ՍԵՐՈՎԲԷ ՔԼԻՃԵԱՆ
ԳՐ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ԿԵԴՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կեդր. վարժարանի շրջանաւարտներու միութեան անդամները (շրջանաւարտներ և Գ. կարգը աւարտողներ), նիստի հրաւիրուին, յառաջիկայ ուրբաթ, 15 Օգոստ. ժամը 1ու կէսին (Ը. Թ.) Կեդր. վարժարանի մէջ։

Ի դիմաց Միութեան
Ատենադպիր Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ — Ատենապետ Օ. ՉԻՖԹԷ ՍԱՐԱՖ

ՆԵՐՔԻՆ

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳԸ

Երէկ Սուլթանը, իր գահակալութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով իր մօտ կանչեց գահաժառանգ Րէշատ էֆէնտին, որ գնաց Եըլտըզ։

ԱԼԻ ՐԻԶԱ ՓԱՇԱ

Պատերազմական Նախարար Ալի Րիզա փաշա երէկ Պոլիս ժամանեց։ Իրեն ընդ առաջ գացին մէկ քանի զինուորական շոգեմակոյկներ և ողջունեցին զայն։

ԺԷՕՆ-ԹՈՒՐՔ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Սահմանադրութիւնը վերահաստատելու համար Ժէօն Թուրքերը ծրագրած էին ապստամբութիւն մը հանել Օգս. 19ին, Սուլթանի գահակալութեան տարեդարձին օրը, բայց Րէվալի մէջ Էտուարտ թագաւորին և Ռուսիոյ Զարին միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւնը և Անգլօ-Ռուսական բարեկարգութեան առաջարկներուն շուտափոյթ գործադրումը ստիպեց Ժէօն Թուրքերը ժամանակէն առաջ գործի սկսիլ, սահմանադրական կուսակցութեան նպատակը ըլլալով կանխել այդ առաջարկները և անպէտք դարձնել զանոնք։ Այս շարժումին կատարեալ կազմակերպութիւնը և բոլոր շարքերուն կարգապահութիւնն առհասարակ մեծ տպաւորութիւն գործած են։ Կառավարող ձեռքը դեռ անտեսանելի և անծանօթ է։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՊՏՈՅՏԻ ԵԼԱՒ

Կ. Պոլսէն Օգս. 1 թուով կը հեռագրեն Պոսթոնի մէջ հրատարակուած ԱԶԳ հայաթերթին.—«Սուլթան Համիտ իր գահակալութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով փողոցները պտոյտի ելած է, իրեն ընկերակից ունենալով պարզ հագուստ հագած պաշտօնեայ մը միայն։ Փողոցներու մէջ երկար պտոյտէ մը վերջ առանց ճանչցուելու պալատ վերադարձեր է։ Այս նորօրինակ լուրը տարածուելուն պէս Թուրքերը դէպի պալատ դիմեցին և մեծ խանդավառութիւն ցոյց տուին։»

Մենք հոս այս մասին բան մը չիմացանք Ամերիկայի «Ազգ» հայաթերթին պատմած այս լուրին վրայ։

ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻԻ ԶԱՒԿԻՆ ՄԱՀԸ

Լուր կուտան մեզի թէ Նշանաւոր հայակեր և Հէյթէը Թաֆթիշիյէի վարչ. րէիս Մէհմէտ Ալիի տասներհնամեայ զաւակը դաշունահար ըրեր են։ Եթէ ստոյգ է աս, քիչ մը ցաւալի է, որովհետեւ գազան հայրը ձգելով՝ անպատասխանատու զաւակը պատժելէն ի՞նչ օգուտ։

ՔՍԱԿԱՀԱՏՆԵՐԸ

Քսակահատները երէկ Իզմիրլեան Սրբազանի ժամանումին առթիւ քարափ խռնուած անօրինակ բազմութենէն ջանացին օգտուիլ և մեծապէս ալ յաջողեցան։ Շոգենաւ մտնելու և ելլելու պահուն, 88 ոսկի գողցուց Տոքթ. Րէշիտ պէյ, 7 ոսկի՝ Տիար Ռուբէն Զարդարեան, 5 ոսկի Տիար Մելքոն Կիւրճեան, 2½ ոսկի Հագգը պէյ, կէս անգլիական՝ Տիար Պապաեան և ուրիշներ ալ։

ԲԵՐԱՅԻ Հեռագրատան Տնօրէն կարգուեցաւ Մկրտիչ էֆ. Աճէմեան, որուն կարողութիւնը անժխտելի է։ Նախորդ Տնօրէնը, Մուսթաֆա Նեսիմ պաշտօնանկ եղաւ։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ՊԱԼԸԳԼԸԻ ԹԱՂՈՒԱԾ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՄԱՀԱՐՁԱՆԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ
4/17 Օգոստ. Կիրակի գիշեր ժամը 2ին
ԵԷՏԻ ԳՈՒԼԷ, ՆԱՐԼԸ ԳԱՓՈՒԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ
ԳԻՆ 2 ԴԱՀԵԿԱՆ

ՆՇԱՆ ՉԱՄԻՉԵԱՆ

ՄԱՆԱԳԵՏ ՀԱՐԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ ՀԱԴՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'ուզէք հարսնիքներուդ փայլը աւելցնել, գեղատեսիլ «էֆէ» մը տալ մոմերուն, դիմեցէք ՆՇԱՆ ՉԱՄԻՉԵԱՆԻ վաճառատունը, ուր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ խնամով վերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր մոմեր ամմրցելի ոճն դիներով։ Կը գտնուի նաև հոն հարսի կուլտա, քողք, քողքի մնոտուկ, զարդարուած կղով, ծաղիկ՝ փեսուր, եւն. եւն. եւն.։

Փութացէ՛ք, հարսնիքի տէրեր, այցելել անգամ մը Նշան Չամիչեանի հարսանեկան մոմերու ճոխ վաճառատունը ուր ո՛չ միայն ձեր ճաշակը, այլ նաև ձեր քսակն ալ գոհացում պիտի գտնէ։ 50—16

ՍԻԱԼ ՏԵՂ ՉԵՐԹԱՔ

ՆՇԱՆ ՉԱՄԻՉԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Քամանցօ խանի տակ, թիւ 86

Նանը ազիզ	31
Կիւչէնը ղանմէմ	84
Պէգա	77
Արզ	83
Սաւէ	320
Թուզ	37,50
Սօղան	24
Սապոն	248,198
Իւզիւմ	60
Ֆասուլեա	70
Կաղ	109.80
Շիիր	30
Սաման	7
Աթաղ	4.55

Տէօրթունճի օրտուի Հիւմայուն տաբէի տախտինամ քեաին Պիթլիսէ Ամասաղ ճինուա ճէնապը միւսքանէ իչուն միւգթէզա օլուպ պալաէ մուհարբեր ֆիյաթար մուճիպլինճէ թաղիպլէրի էօնէսխնէ պուլընան էրզագը եիւզէ պէշ թէնզիւիւլէ իթալա պուսաճա թալիպ օլանպարը հարպիյէ նէզարէթ ճէլիլէսի լէվաղիմաթը ումումիյէ տաբէրսխնէ միւլաճաաթ իյլէմէլէրի։

Էտրնէ գաթուսընտա հաճի Մուհիէտտին ճամիի չէրիֆի էմանէթ սանտըղնա պտա չէհրի զբրդ զրուշ հավի իւչնիւզ երկիրմի տէօրթ սէնէսի սերկիւի իւզէրինտէն օն այլզ ալընարը հալտէ զայ օլարը վագը օլան իսթիտատան անկաշրլարագ գայտը մահալինէ չէր վէրիլմիշ օլմազա հէր քիմին եէտինէ կէչմիշ իսէ էվգաֆը հիւմայուն մէսարիֆաթ իտարէսինէ կէթիրիլմէսի վէ իւչ մահ միւտատէթ միրտորինտէ զուհուր իթմէսիկի հալտէ հաքիմէն իսգաթ իլէ նուսխէսի սանիյէսինին թանզիմ վէ իթա գըլընճաղը իլան օլանուր։

ԱՂՋԿԱՆՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՈԼԵՋ

ԻՄՍԿԻԻՏԱՐ

Վարժարանիս բացումը տեղի պիտի ունենայ Սեպտ. 16ին։ Աշակերտուհիտա ուզողներ որչափ կարելի է չուտ դիմումը ընելու են։ Ուզողներուն յոլորերէ սկսմամբ և ուրիշ տեղեկութիւններ ը տրուին Տնօրէնութեան կողմէ մայրս քաղաքիս անգլ. նամակատան միջոցով։ 15—8

ՄՕՍ

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
ՀՈՓԵՆԱՒԵՐ

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Մեգի	Նալդոգրիս
Միեիս	Էմէյսիս
Բափսիս	Պուլգիրիս
Թէյպր	Մօկրիս
Նարոյօն	Ֆայէլի
Նավարին	Ֆարու
	Թիպս

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են, նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, էլեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն բայց տեսչուհի չունին։

Մգերլիճ
Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գին է 15
» » Բ. » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ Ղալաթիոյ մաքսը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ուիթոլ խան, Պանչէ գաթու, Պոլիս
ՃԷՕՄՍ ՄՕՍ ԸՆԿ.
31 Ճէյմս Սթրիդ, Լիվրբուլ

«ԾԱՂԿԵՍ»

ՍԱՏԻՐԱԿԱՆ-ԾԱՂՐԱՔԵՐԹ

Ծաղիկ ազգ. երգիծական ծաղրաթերթը հրապարակ հան այս առաջարկներուն։ Ակէտ վերջ պիտի հրատարակուի չորս էջով և չաքաթը երեք անգամ։

Այս կերպով ահա կը միանան Կավռօճ և Ծաղիկ, նոյն ծրագրով, նոյն ուղղութեամբ, որոնց իւրաքանչիւրը պիտի հրատարակուի ամէն օր, ինչպէս Կավռօճ հրատարակուեցաւ երէկ և այս առաւօտ ալ հրատարակուեցաւ Ծաղիկ և այսպէս յաջէրդաբար։

ԶՈՅԳ ՄԸ ՏԱՏԱԿ ՄԻԱՒՈՐՈՒԱԾ
«ԿԱՎՌՕՃ» ԵՒ «ԾԱՂԻԿ»
«Կավռօճ»ը «Ծաղիկ»ին վրայ եկած

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

ՎԻՆԸՐ

ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000,000 քուռօն ամբողջովին վճարուած։
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 37,300,000 քուռօն
Հաստատուած 1869ին կեդրոնատեղին՝ Վիեննա, 12 գրասենեակներ ունի այդ քաղաքին զանազան շրջանակներուն մէջ։

Մասնաճիւղեր՝ Բրակայի, Կրացի, Գրունի, Օսիկի, Բէյթայի, Լէմպէրկիս-Զէրնովիչի, Բլակէնֆուրդի, Պիլից-Պիալայի, Բարլապատի, Բիլզէնի, Բրոդ-Նէիցի, Ս. Բօլթէնի, Թէբլիսի, Վիլլախի և Վինըր Նէօյթատի մէջ։

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆ կը զբաղի սեղանաւորական ամէն տեսակ գործողութիւններով, մասնաւորապէս կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, իբրև ասմնդ կ'ընդունի պարտաթուղթեր, փոխանութիւններ կ'ընէ ընթացիկ հաշիւներով, պարտաթուղթեր կամ արժէթուղթեր գրաւ ընդունելով կը հանէ չէքեր, վարկագրեր, փոխ գրեր և վճարումներ կ'ընէ հեռագիրներով։ Կը գտնէ կը ծախէ ամէն տեսակ պարտաթուղթեր թէ՛ մեր և թէ բոլոր օտար հրապարակներուն վրայ։ Կը զեղչէ, կը գանձէ կտրոններ և արժեթուղթեր։ Կը գտնէ և կը ծախէ փոխ գիրներ բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Կ'ընդունի տես օրին և պայմանաժամով վճարելի պարտատոմսերակներ։ Կը կատարէ ստակառնական ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ ԲԱՑ է առաւաւն ժամը 9½էն իրիկուան Ուրբաթ օրերը 9½էն 1։

Առաջին այցելութիւնը ՁՐԻ է

ՏՕՔԹՕՐ

ԳԱՌԼՈ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱԲՐՈՏԻԹԵԱՆ
ԵՒ
ԾՆՆԴԱԿԱՆ ԴՈՐԾԱՐԱՆԱՅ
ԱԽՏԵՐՈՒ ԱՆՈՒՇԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԸ

Մենդական և աբրոթիսական գործարաններու հիւանդութեանց մասնագէտ բժիշկ Տոքթ. Գառլո Յակոբեան գիտակցութեամբ վերջին նորութեանց ընդհանուր առանց ցաւ պատճառելու ենթակայնին հիմնապէս կը բժշկէ փրնակաթը, հին և նոր ջերմամիզութիւնը, առնական անկարողութիւնը և տերմնահոսութիւնը, ինչպէս նաև երկու սեռի վերաբերեալ աբրոթիսական և ծննդական հիւանդութեանց ամէն տեսակները և կանանց արգանդային հիւանդութիւնները։

Ամեն օր, կէս օրեն վերջ, բացի կիրակի օրեն, կը գտնուի Պահնէ-Գաբու, Շարարլանան Հաճի Պէքիրի անկիւնը, թիւ 18, Մէրճամբեան-Պիանէի դեղարանը։

Ուրբաթ օրերը ձրի

Խաղինէի Էվգաֆը Հիւմայուն օտաճլարը իւէ խատէմնի իյուն իսալ իթաթիրլէնէք ալիմէ թագրմ էլպխնէին պէէր թագրմը իքի եիւզ եէրմի զրուչա թագը էօնէսխնէ օլտուղունանա վէ չէր հալին օնալիմընճը ճուսամա իրթէսի կէնիւնէ գատար հէր գալ փարա թէնզիլ իսիլիրսէ գապուլ օլունըպ հատար լայգրբը պուլտրը թագարրսէ իհալէի էվէլէյէսի իճրա գըլընճաղընանա նօգանրյա իսալ իմէնք խաթէյէնպէրին եիւզէ օն նիսպէթինէ թէէմին ագչէլէրինի համէնէ ալամը թաթիլիյէանէն մասա հէր կիւն օն պիրէ գատար մէհլիսը իտարէի էվգաֆա միւբաճաաթ իյլէմէլէրի։

10 Աղրսթօս 324 3—1

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆԸ

կը գտնուի հիմայ Բ. Դրան պողոտային վրայ, Կազի ընկերութեան դիմացը, թիւ 54 չէնքին մէջ։

ՆԷՍԹԼԷԻ ԱՆՈՒՆԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ ԾԱՆՕԹ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ԿԱԹՈՎ ԱԼԻՒՐԸ

ԱՄԲՈՂՋ ՄԱՆՑԻԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

ՆԷՍԹԼԷԻ ՀԱՄԲԱՒԻԸ
ՆԷՍԹԼԷԻ ՇՕԿՈԼԱՅՈՎ

ԱՆԳԱՄ ՄԸՆ ԱԼ ԱՐԴԱՐԱՑԱՒ ՈՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԲՈՂՋ ԿՈՂՄԸ ՏԱՐԱԾՈՒԱԾ Է ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՄԵԾ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԳՏԱԾ Է

FARINE ET CHOCOTAT **NESTEL**

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՎԱՅԵԼՈՒՉ ՄՈՍԵՐՈՒ
ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՁԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԱՆԿԱՆՑ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԷՆՆԵՐՈՒ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ-ՀԱՅԹԱՅԹՈՒՆ
ԱՐՄԵՆԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

որ երկար ժամանակ նախկին Մկրտիչ էֆ. Հիւսէյինճեանի և վերջին տարիներս ալ Զամիչեան էֆ.ի վաճառատան մէջ նորանոր մոմեր կը հայթայթէր, այս անգամ վերջնականապէս հաստատուած է Պոլիս, Մահմուտ փաշա, Հաւուզը խանի տակ թիւ 45 վաճառատունը, ուր կը վաճառուին նաև ընտանեաց ու նորաձեւութեան վերաբերեալ այլ և այլ բազմաթիւ վաճառք, գլխարկի ծաղիկներ, փեսուր, ձեռնոց, տանթէլա, գօռտէլա, ֆէսթօն, ֆիչու, եւն. եւն.։

Ամէն մարդ կը փափաքի գրամ չտալ և չառերը դեռ չմնայ գիտեր որ անոր գաղտնիքը յանախորդները գոհ ընելով անոնց սիրտը շահելուն մէջ կը կայանայ։

Քամանցօ խանի դիմաց, Հաւուզը խանի տակ, թիւ 45

ԱՄԷՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳԱՐՇՈՒԱԾ ԵՒ ԱՄԵՆՈՒՍՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԼՈՆԺԻՆ

ԱՄԷՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ԱՆԶԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ ԵՒ ՕՔՍԻՏԷ — ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Կ'ուզէ՞ք ճիշդ, անսխալ կերպով ճիշդ ժամը ունենալ։ Կ'ուզէ՞ք միանգամ ընդ միշտ ազատիլ աւելի կամ նուազ վիճելի յատկութիւններ ունեցող ժամացոյցներու տաքած տաղտուկներէն և յուսախաբութիւններէն։ Բացարձակապէս պէտք է որ կրէք ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը, որ կէս դարէ ի վեր տարածուած է աշխարհի բոլոր հրապարակներուն վրայ, ուր անհուն հռչակ մը շահած է չնորհիւ իր լարի և անթերի յօրինուածքին։ Ժամագործական գիտութեան կատարած ամենավերջին յառաջդիմութեանց բարձրութեան վրայ գտնուող այն ժամացոյցը ճշգրտութեան հրաշալիք մըն է պարզապէս։ Իր գերազանցութեամբ, իր հիանալի տեւականութեամբ, և իր ուրիշ ապացուցուած յատկութիւններով կը մթագնէ նոյն կարգի բոլոր արտադրութիւնները, որոնց մէջ հեռաւոր գերակայութիւնն անվիճելի կերպով իրեն տեսականանալ կը մնայ։ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներու արժանացած ընդհանուր գնահատման ամէնէն պերճախօս ապացոյցները կ'ընձեռեն գիտական մարմիններ, նաւատորմիղներ հրամանատարներ և սպայակոյտեր, բեւեռային արշաւախումբեր, երկաթուղեաց ընկերութիւններ, եւն. եւն., որոնք ամենաբարձր և ալեմարծօրէն ընդունած են Լոնժին ժամացոյցներու գործածութիւնը։ Վերջապէս կարեւոր է յաւելուլ թէ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցներու բարձր հմտաբար նուիրագործուած վարպետութիւնք բաղմաթիւ են, որոնցմէ կը բաւէ յիշել մի քանին։

ԱՆՎԷՐՍ. — Գլխաւոր մեծ վկայագիր՝ 1885
ԲԱՐԻԶ.— Մեծ մրցանակ 1889
ԺԸՆԷՎ.— Արտաքոյ մրցման Անդամ Ժիւռիի՝ 1896
ՊՐԻՍԼԷԼ.— Մեծ մրցանակ 1897
ԹՈՒՆ.— Արտաքոյ մրցման, Անդամ Ժիւռիի՝ 1899
ԲԱՐԻԶ.— Մեծ մրցանակ 1900
ՄԻԼԱՆ.— Մեծ մրցանակ 1906
Եւն. եւն. եւն.

ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՆԱՍԻՊ Թ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
Կ. Պոլիս, Մահմազաքբար փողոց թիւ 44-46 Մեծ-Շուկայ

ԲԱՐԶՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 7ին (Ն. Տ.) Ամերիկացի ուսուցիչներուն վրայ պիտի առնէնայ ուրիշ մ'ալ, որուն Տիկինն ալ Տ.-կ. Զէյմպրըսի հետ մայրական հոգածութիւն պիտի ունենան աշակերտաց վրայ։

Տր. Բոպէրթ Զէյմպրըս որ Գերմանիոյ մէջ մասնաւոր գովեստով արժանացաւ. Վարդապետ Փիլիսոփայութեան տիտղոսին, իր հօրը պիտի աջակցի իբր Փոխ-Տնօրէն։ Վարժարանս ունի իր մասնաւոր բժիշկը, որ մտէն կը հսկէ ուղղաց առողջական վիճակին վրայ։ Ֆրանսերէնին պարտաւորիչ ընել որոշուած է։ Վարժարանիս ընթացքը 7 տարի է։ Աշակերտ մը առ նուազն 11 տարու ըլլալու է, Ա. Նախապատրաստական կարգը մտնելու համար և գոհացուցիչ քննութիւն մը անցընելու է Հայերէն պարզ և վարժ ընթերցանութեան և ուղղագրութեան և թուաբանութեան չորս գործողութիւններու մէջ։

Գիշերօթիկներու համար տարեթոշակն է 16 Օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի տուն և կէսը Մնումդին վճարելի անհրաժեշտ, հակառակ պարագային աշակերտը կը զրկուի դասերէն և վարժարանին մէջ չի պահուիր։ Գործիական ուսմանց թոշակ դաս առնողներ տարեկան 1½ ոսկի վճարելու են, նաև իւրաքանչիւր աշակերտ վարժարան գացած օրը, Գանձապետին յանձնելու է 1 Օսմ. ոսկի գիրքի և այլ դպրոցական պիտոյից համար, աւելցածն աշակերտին կը վերադարձուի տարւոյն վախճանին։

Հանքեր կրլլան հաստատութեանս կցել Ագռեսատնոց մը և իբր սկզբնաւորութիւն տատաղաղորդութեան ճիւղ մը հաստատուած է. ո՛վ որ ուզէ իր ժամանակին մէկ մասը տալ այս արհեստը տրվելու, ամսական մէկ մէճիտի յաւելուածական վճարում մը պիտի ընէ։

Յարակից Boys' Homeի մէջ սահմանափակ թուով աշակերտներ կ'ընդունուին, տարեկան 12 Օսմ. ոսկիով և հոս իրենց ընթացքն ուսարտողներ, կը մրտնեն վարժարանիս կրտսերագոյն կարգը։ Յողդքներ նամակատան միջոցաւ, իրենց զաւակաց դրամ կամ ծրար զրկել եթէ ուզեն, պէտք է զրկեն Իզմիր, կարապետ էֆ. Գոնտարեանի հասցէին։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ո. Ո. Բիթի կամ վարժարանիս գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահպազանի, կ. Պոլիս Պայազիտ Հաուս, կամ Տնօրէնութեան, ի Պարտիզակ։ Անոնք որ երկաթուղիի կէս գնով կ'ուզեն երթալ, իրենց անունները արձանագրել տալու են Գ. էֆ. Շահպազանի նի՛մ մինչև Սեպտ. 2 (Ն. Տ.). բացի Ուրբաթ և Կիրակի օրերէն ժամ 7-9 (Ը. Թ.)։ 15—13

ԱՓՐՈԴԻՏԵԱՆ ԱԽՏԵՐՈՒ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՏՕՔԹՕՐ

Ք. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

Կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը դարմանէ հին և նոր ջերմամիզութիւնը և ասոնցմէ ծագումառած դժուարամիզութիւնը։ իսկ Գաղղիական ախտը, փոխանակ նեղսէն դեղեր տալով ստամոքսը և ուղիները խաթարելու, ըստ նոր դրութեան լաւագոյն միջոցին դիմելով կը բուժէ։

Վերջերս Բարիզէն բերել տուած նորահնար մէկ ՄԻՔՐՈՄԷՌՈՎ հիւանդութեանց միքրոպները զանազանելով ըստ ամենայնի կը դարմանէ։

ՀԻՒԱՆԴ ԿԸՆԴՈՒՆԻ

ամէն օր, բաց ի Կիրակի, ժամը 3—11, Պազէ-Գաբու, շաքարավաճառ Հաճի Պէքիրի դիմացը, սեղանաւորին վերնայարկը, թիւ 19 գրասենեակ մէջ։

Կարոս հիւանդներ ձրիաբար կը դարմանի։

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՍԿԻՒՏԱՐ

Մասրագրելը պատիւ ունի ծանուցանելու յարգոյ հասարակութեան թէ իր ողբացեալ հօր հիմնած յաւէտ նուիրական վարժարանին անօրէնութիւնը ինքը կը շանանէ այսուհետև Պարտ. Տեղապահ Տ. Դուրեան Սրբազանի հովանաւորութեան տակ, ներքին վարչութեան մէջ իրեն օժանդակ ունենալով իբր դեր-Տնօրէն Լեւոն էֆ. Թաշճեանը, որ երկար տարիներ է վեր զբաղած է ծնողաց վստահութիւնը և աչքերուց համակրանքը, և որ ուսանողութեան բարոյական վիճակին հոգը պիտի ունենայ։ Վարժարանիս նիւթական մատակարարութիւնը կը յանձնուի Լեւոն էֆ. Պագալեանի որ Հիմնադրին օրով գնահատուած է իր պարկեշտութեամբ և փորձառութեամբ։

Վարժարանս 33րդ տարեշրջանը ձի սկսի Սեպտ. 1. Բ.շ. օր։ Դասախօսութիւնք կը սկսին Սեպտ. 8 Բ.շ. օր։ Այս միջոցին կը կատարուին պայմանաւոր աշակերտաց վերաքննութիւնք։

Ծնողքներէ և պաշտպաններէ կը Հ.ՔՈՒդի դիմել Տնօրէնութեան։

Տնօրէն
Ա. Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Խ 6 |

ՃԻՒԱՆ ԻՏԱԼԷՍԱՆԷԻՍ
ՄԷՏՍԷՏ ԹԷՎՖԻՔ, ՀԱԳԳԸ, ՋԷՄԱԼ
ԵՒ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Նոր Բօսքաճանկին դիմացը Ֆէրուն պէյ խանին մէջ, թիւ 13-15

Պատիւ ունինք ծանուցանել թէ ընկերութիւնս Օսմ. և օտար երկիրներէ ամէն տեսակ ապրանքներ կը ներածէ, հրապարակի գիներու մասին տեղեկութիւնը rekâkrանս կուտայ, ինչպէս նաև չարժուն և անշարժ կալուածներու վրայ փոխառութիւն և փոխառութիւն կ'ընէ, կառավարական պաշտօնատուներուն հետ ամէն տեսակ գործառնութիւն կը կատարէ, կալուածներու առուծախի, և փոխանցումի ինչպէս նաև փոխանցուելի գործառնութիւններ կ'ընէ, ամէն լեզուէ պաշտ. գրութիւններ կը պատրաստէ և վկայեալ փաստաբաններու մէջ որ ամէն տեսակ դատեր կը ստանձնէ։ Շէնքերու չինութիւնը և յարդարումը կը ստանձնէ, զորս միւնոյն խղճմտութեամբ և ուղղամտութեամբ կը կատարէ։ 12—5

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԳԱՏԼԳԻՂԻ

Վարժարանիս 39րդ տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 1ին, ըստ հին տոմարի, երկուշաբթի օր։

Լիովին ծանօթ է արդէն պատուական ազգայնաց վարժարանիս նպատակը և իր ծրագրին ճշգրտութեան գործադրելու փոյթն ու ջանքը վարչութեան կողմանէ ընտրեալ ձեռնհաս ուսուցչական խումբի մը միջոցաւ, որ կաւանդէ Հայ, Թուրք, Ֆրանս, Անգլ. Գերման և Իտալ լեզուները, ինչպէս նաև բնական, իմաստասիրական, հռետորական, չափաբերական և այլ գիտութիւններ միջավայրին պահանջմանց համաձայն։

Վարժարանիս ներքին և արտաքին աշակերտք ուի կարգերու բաժնուած են, բարձրագոյն հինգ կարգերուն մէջ դասաւանդութիւնը կը կատարուին լոկ ֆրանսերէն լեզուով, իսկ մնացեալներուն մէջ խառն։ Մասնաւոր խնամք կը տարուին նաև գեղարուեստից ճիւղի-գծագրութեան, ձայնական և գործիկաւն երաժշտութեան ու մարմնամարզի, որոց համար մասնաւոր վճարում չկայ, ի բաց առեալ դաշնակի չուգակի և այլ դասաւանդութիւններ։

Մարտական տեղեկութիւն սանալ ուզողներն կրնան դիմել ուղղակի Դատրգիլ (Մոտա) վարժարանիս տեսչութեան և կամ Բերայի Մխիթ. դպրոցը (Սագրզ-Աղաճի թիւ 34) և անկէ ստանալ վարժարանիս յայտագիրն։

Վերատեսուչ
Հ. ՅԱԿՈԲ Վ. ՏԻՐՈՅԵԱՆ
10—2

Մ. Գ. ԾԱԼԵԱՆԻ

ԸՆԴԵ. ԱԶԳԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
ԴԱՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Հատոր Արեւելեան հին ազգեր գին 5 դՀ.
Բ. « Հին Յունաստան և մինչև դար « 6 «
Գ. « Արդի և ժամանակակից « 5 «

Պատմութեան այս հատորները աշխարհաբար մատուցը լեզուն, նիւթերու գեղեցիկ կարգաւորութեանն և բացատրութեան, ու դիւրասոյց մէթոտին համար մեծապէս գնահատուած են նիւթին հեղուս, ձեռնհաս անձերու կողմէ։ Արժանացած են Բ. տպագրութեան։ Ունին

Գեղեցիկ տպագրութիւն
Հաստատուն կազմ
Բազմաթիւ բացատրիչ պատկերներ
Աշխարհացոյց քարտէս։

Մեծաքանակ գնողներու 100ին 30 զեղչ։

Կեդրոնատեղին փոխադրուած է Մատթէոսեան տպարանէն Ցովէ. էֆ. Ազնաորի «Օսմանը» գրասենը, թիւ 56, Պապը-Ալի-Ճատտէսի, Կ. Պոլիս։

ԿԵԴՐ. ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈԼԷՋ

ԱՇՆԹԱՊ

Գոլէճիս ԼԳ. տարին կը սկսի Սեպտ. 9, 1908 (Ն. Տ.)։ Կ'ակնկալուի թէ նոր ննջարանը և նոր բնակարանը գործածուելու պատրաստ պիտի ըլլան այս տարի։ Ուսանողութեան տարեթոշակը, 2 Օսմ. ոսկի, Նախապատրաստականին և 3 Օսմ. ոսկի Գոլէճին համար, և 8 Օսմ. ոսկի գիշերօթիկներու ծախքերուն համար։ Ուսանողութեան թոշակին ամբողջ և գիշերօթիկներուն թոշակին կէսը կը պահանջուի Սեպ.ին գոլէճ մտնելու ատենը, և գիշերօթիկներուն թոշակին մընացածը Յունուարին։ Բոլոր նոր ուսանողները կ'ընդունուին քննութեամբ, եթէ հակառակին համար մասնաւոր կարգադրութիւն չըլլայ։ Մուտքի քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպ. 2—8, ըստ հետեւեալ ցուցակին.

Դ. Սեպ. 2, ժ. 8 (Ը.Ե.) Թուրքերէն (բոլոր կարգերուն)։ Երք. Սեպ. 3, ժ. 8 Էյսէրէն, Արաբերէն (բոլոր կարգերուն)։ Ուր. Սեպ. 4, ժ. 8 Անգլերէն (բոլոր կարգերուն), Շբ. Երկ. 5, ժ. 8 Հին Կտակարան։ Քրիստոսի կեանքը։ Ժ. 1.30 Պատմութիւն Թուրքիոյ։ Բշ. Սեպ. 7, ժ. 8 Մուտ և Է. կարգի Աշխարհագրութիւն։ Ժ. 10 Տարերք Բնագիտութեան։ Ժ. 1.30 Բնական Աշխարհագրութիւն։ Ժ. 3.30 Պատմութիւն Հայոց։ Գշ. Սեպ. 8. ժ. 8 Մուտ և Զ. կարգի Թուաբանութիւն։ Ժ. 10 Ցատակագիծ Պատմութեան (Է. կարգ)։ Ժ. 1.30 Է. և Ե. կարգ Աշխարհագր։

Այն ուսանողները որոնք ներկայ չեն գտնուիր որոշուած ժամանակը իրենց մուտի քննութիւններուն համար, պարտին վճարել մէկ մէճիտ, ուրիշ օր մը կատարելու համար քննութիւնը։ Փափաքելի է որ, որչափ կարելի է, բոլոր ուսանողները վճարեն իրենց պարտքերը և ընդունին իրենց կարգի տոմսակները և գիրքերը Սեպ. 9ին առաջ։ Գոլէճին գրասենեակը բաց պիտի ըլլայ այս նպատակաւ. Սեպ. 5, 7 և 8։

Նախագահին Ամերիկա բացակայութեան միջոցին բոլոր խնդիրները, առաջարկութիւնները և ուրիշ թղթակցութիւններ պարտին ուղղուիլ առ Տնօրէնն, Վեր. Ֆ. Ֆ. Կուսսէլ, Ակնթեպ։ 6—4